

קובץ על יד

דברים שבכתב היוצאים לאור בפעם הראשונה

סדרה חדשה ספרטו (כח)

הוצאת מקיצי נרדמים
קרן הרב דוד משה ועמליה רוזן
ירושלים תשס"א

KOBEZ AL YAD

Minora Manuscripta Hebraica

Tom. XV (XXV)

SUMPTIBUS SOCIETATIS MEKIZE NIRDAMIM
AUXILIO KEREN HA-RAV DAVID MOSHE VE-AMALIA ROSEN
HIEROSOLYMIS MM

הגע. ותוניה לפני כל מים ויתפות הכלוי בשתי גודליו ואח"כ תקה סכין של ברול ותכה בו על הכלוי של מים. ותאמר זאת ההשבעה משבע עלייכם אנו המלאכים בשם יוז"ה אה"ה אש"ר אה"ה שתבואר לפני הנער פב"פ ותגידו לו שאלתי ובקשתי על האמת ולא תבהירו ממני דבר. ואח"כ תכה בכל פעם בסכין על שפת הכלוי הנו' ויירא ז' פעים שיר למעלות אשא עני וכור' זו' פעים אב"ג ית"צ' זכו' דהיינו פעם אחת שיר למעלות. ופעם א' אב"ג ויבואו לפני הנער וישאל מהם כל מה שירצת. ואחר כך יאמר להם לכט לדריכם לשלים וילכו. ואח"כ תשפרק המים. ע"ב.
תם ונשלם סדר המណיאל השלישי בס"ד. תם.

שני פירושים חדשים על מסכת תמי:
פירוש אשכנזי אנונימי ופירוש רבנו שמעיה
יצאים לאור על ידי עוזיאל פוקס

מבוא

A

משונה היא מסכת תמיד במשניות¹, כתלמוד שעלה² ובמפרישה. המפרשים שאנו רגילים אליהם בכל מסכתות התלמוד, הגאנים,³ רשי', תוספות,⁴ הרמב"ן ובית מדרשו, לא

ראשית עוני במפרשי מסכת תמיד והיה בעבודה סמינרונית שעסקה בתלמוד הגבלי למסכת תמיד. היא נכתבת כנחייתו של פרופ' יעקב זוסמן בשנת תשמ"ח. עם גילויו מהוורש של כי' סנקט פטרבורג, שולי שמעין מפי ומפי ד"ר שמחה עמנואל, חרטוי לסוגיה זו. גם עתה שבתי וליבנanti כמה נושאים עם פרופ' זוסמן והזדייניתונגה לו. כאן המקום להזדהות לפטריות שבאוקספורד וננקט פטרבורג לעוזשות לפרש את כתבי הד' שברשות, ולמבחן על גלגולם כתבי יד בירושלים עבון כתלי עייתי בגדילומי כתבי חז"ל.

L. Ginzberg, 'The Mishna Tamid', *Journal of Jewish Lore and Philosophy*, 1 (1919), ראה: 33-44, 197-209, 265-295 [לאי גינצברג, 'מסכת תמיד', בתק: על הלכה ואגדה, תל אבב תש"ך, עמ' 65-41; "ג' אפסטיין, מבאות לספרות התנאים, ירושלים-תל אביב תש"ע, עמ' 31-31. התלמוד של מסכת תמיד פולוה רק שלשה מעתן ששת פרקי המשנה. תלמוד והמשנה. בתלמודה של מסכת תמיד דגני בעבודה הנזכרת לעיל, ואיה אסם את הWORDS במקומם אחר. וואה: ד' רונטל,

'עדכון נסכים לילין תהלמודי [ג]', תרבי'ן, או (תש"ב), עמ' 220.

לפי משליך יידייעי יש רק תשובה אחת למפעת השוויה במסכת תמיד. ראה ל' גינצברג, גנו' שכטר, ב, ניו יירק תריף"ט, עמ' 94-96: 'זעיר שאלות חביבינו על זו ושינויו במסכת תמיד'. גינצברג, שם, עמ' 91-92, היה זה לרב שמואל בן חפנין, ויש לויין ברכ' הישוב. והואו של גינצברג התבסס על הגנהה שהשוויה מחרת שבאותו קטע זהה עם תשובה המתבקשת בספר העיטר, ומהיחסות של לריבינו חופהן'. אבל ש' אברמסון פקסם בכרך; וואה: עניינות בספרות הגאנים, ירושלים תש"ד, עמ' 264. גם ביחסים ייחודיים של התשובה לדרב"ח על פי אופיה הרציגניליטי קפלוש. תשובה נסחת על עליון והוכחה אצל ל' גינצברג, גאנזיקה, ב, ניו יירק תרס"ט, עמ' 4. זו תשובה רבת שידרא ורב האי שנדרפהה שובי אצל ב'ם לויין, רב שידרא גאנז, יפו תרע"ג, עמ' 34; ואזר האנאנט לדרבות, חלק התשובה, עמ' 139-140. ושלוש מיליט האחוונונות של תשובה זו ('האדם לדידי ריקון') ממצאות בתחום כי' הספריה הבריטית Or. 5558 B של תלמידים ממנה נרפס על ידי שע"א ורטהיימר, קהילת שלמה, סימנים יאנ-טו. מכיוון שהרשימת תשובות והמתיחסות לקובץ זה (גאנזיקה, ב, עמ' 57, לויין שם) צוין עליה: 'פרק ברכות' הרי שודא על ברכות סב ע"ב ולא על תיריה. תשובה נסחת שאין לדעת אם הוא מתייחס לשוגיות תמיד או לסתוגיה מקבילה הדיא תשובה רשי' וזה' על עניין ג'זמא'ו'. וואה: תורתן של ראשונים, ח"ב, עמ' 44 (תמיד בס ע"א ואוחלן 3 ע"ב); התשובה שבתשובה הגאנים מההורת קיש ראנשטיין, ח"ב, עמ' 11 [C. H. Kis, *Gaoni Responsumok*, Budapest 1912, p. 11] נשאלת אגב לילמוד ב'ם לג ע"א: 'אחד יורד לנטה השור ואחד יורד כינן, והגאנ רשב' יוז' מנהה הוא בא במסכתה דהמרא'. דברי רב צח' נאן, המצוותים בספר עקריו והتلמוד לר'א ובוותא: 'תריסי אתריסת' מתריס איננו פודה/, נתבאו ר' יידי' קוווט, ערך השלם, המכוא, עמ' 19, כתמייחסים למילה 'אתריסון' בתמיד לב ע"א. אבל הם כנראה ל'ב' קי'א ע"א, כפי שהראה ח"צ טיבש, ספר העורך של רבנן מוסמי והעריך הקבון על רב צח' בר פלטוי אאן, בתק: ספר מורה לשלמה ס. מאיר, וירושלים תש"ג, עמ' 131, העירה 23 (ומ' פירוזיש של גאנז איינו כדור, וצידיך עין). מסכת תמיד מצוטטה בכמה מקורות מתקופת הגאננים. ראה תשובה גאנון, מודדורות מוספה, ליק וטורכ'ר, כי' [ס-ספר האשכון], מההורת אלבק, חלק א, עמ' 19: 'ז'גבمرا דתምיר תנין ר' חייא קומי רבי כלילה דראש אשמורות'; בגיןת של גאנונים (S. Schechter, *Saadyana*, Cambridge 1903, p. 148) ר' גאניא רבא [ג'] או זה הוא דוד' ישרה שיבור לו האדם יארב את התוכחות... ועל' תבא ברכת טוב'; אצ'ה'ג' ברבות, סי' רג (ווגנסטען

1

2

3

⁹⁹ עוני פירושים חדשים על מסכת תמיד: פירוש אשכנזי אונוני ופירוש ר' שמעיה

ראויים גם שירדי תורתו של ר' שמעיה שנטרחה ונתאמץ עלייהם. חכם זה, נאמן ביטו של ר' שמעיה עצמו בצלילו של רבו הגדול ותורתו נשתקעה ונבללה בתוך פירושיו רבים.¹⁰ קודתו של ר' שמעיה ותורתו תוארו על ידי כמה מן החוקרים: א' עפשטיין,¹¹ ב' ברלינר,¹² ג' ליפשיץ¹³ וא' אורבק.¹⁴ לאחרונה ייחד לו א' גורסמן דיוון ארוך.¹⁵ חוקרים אלה אף ממלו להוות את חיבוריו ואת זכרו בחיבוריו ההלכתי והפרשנות השונות שבהם נבללו בדבריו. מבין חיבוריו של ר' שמעיה נשתרמו בידינו קטיעי פירוש אורקיים חיצית למסכתות מידות תנןיך. פירושו למסכת מידות נדפס יחד עם משנהיות המסכת בסדרות נצחה בראשית הדמיה

⁴⁹ "ה לא זהה שותט, והערכה 45; שם, ד"ה ובאחרונה והערכה 49).

A. Epstein, 'Schemaja, der Schüler und Sekretär Raschi's', *MGWJ*, 41 (1897), p. 257-262; נוסח עברית של המאמר דרא: כתבי ר' אברם פשטיין (בעריכת א' ברמן), א', ירושלים, ש"י, עמי רע"א-דצ'ב, לדין בפירוש מסכת מידות ראה שם, עמ' רעד, העירה 15.

A. Berliner, Beiträge zur Geschichte der Raschi-Commentare, *Jahres-Bericht des Rabbiner-Seminars zu Berlin für 1901/1902* (הזרון בפריזי תמייד ומיזירות ראה שם, עמ' 36–41). ספּרָן והתוֹרָן וגַנְתֶּרֶסֶם כמִתְפָּעָםִים; ראה א' ברלינר, ל' תלולות פִּירְשִׁי ר' ש', בთוך: סְפַר ר' ש' (בעיטרת הרב י' ל' מִזְמָנוֹן), ירושלים תש"א, עמ' א–מג; וכן א' ברלינר, כתבים נבחרים, ב, ירושלים תש"ט, עמ' 226–179, ושוב בתקן: סְפַר ר' ש' (בעיטרת הרב י' ל' מִזְמָנוֹן), ירושלים תש"ז, עמ' קכט–קנד. לדבורי ש' עמנואל (מצוטט אצל ג'ורטמן), חכמי צרפת והאשכנזים, ירושלים תש"ה, עמ' 377, הערכה (91) השתמש בברלינר באחת העתקות של "כ' איקונטורה 370 ולא זו עצמה. דברי ברלינר שכחוב היה מתחילה ג'רג'ה מוכחים את דבריו מעיל לכל ספק.

רכ שתי והעתיקת מתיולות במלה זו, בעוד כתבי היה המקורי מתייל והבה קורם אף. וועוד, גם היציטוט של תחילת הפירוש על סכת מיזות, שבעהתקת ברלינר פותח במלים 'לטיל לה גמור כי אם בפרק ראשון, חזר על 'פי המצו'ה העתקות ולא' בתבונת המקורי, שvu מזיות מליט' אלה לולצן אל משביגת מסכת מיזות, והוא אכן של פירושו על סוף פירושו (וראה להלן בסוף העדרה). מאידך ג'נא, דבריו שי' בברילר שבעל רשות מסתים במליט' הדורך על פון פוקא, ליליך מסכת פמ"ד בפירושו וזה 'שמעיה' ו'ז' בפנ'ו רבינו' אינס מקומיים אלא על כתוב הר' המקורי. בשתי העתיקות האחוריות אין סוף המשפט מזויות. בכ"י אוקספורד 371 כתוב ר' 'הדרין... מסכת תמייד' ובכתובת אחרות: 'הדר' ו'ר' ד' שמיע' [...]'. בכ"ז אוקספורד 372 כתוב ר'ק: 'הדרין... מס' תמייד', ופירושו של ר' 'שמעיה' איזו נזכר כללו. גם רבבי ברלינר שכתב חד מושפע מאור שחהוא נערם בקריאתו בהעתיקת של', מוכחים שגם כתוב הר' המקורי ומשם העתקתו היו לנגד עניין, ושימשו אותו בהרבובניה. בין כן ובין קר' מליט' שהוא מעתיק ביחס לפירושו של מסכת מיזות - 'מסכת מיזות מורה' 'שמעיה' ו'לי' - אין אף מחלוקת הר' לא במקור ולא בהעתיקתו; ראה גוטמן (שתף), עמ' 379, ווערא. זיהוי זה של ברלינר מעשה ככל הנראה על 'פי השוואה לנדרפס או על פ' הורשות בקטולן גרובבאואר', עמ' 80, וכן על דרכ' ז'ק' צ'ה' עד'למאן איש חז' שורות בראשו של כ"ז אוקספורד 370: 'מסכת תמיד עם פ' מפי' ר' שמיעיה' בפני רבינו' - ולא נדרפס. ומסכת תמיד [ז] עם פ' גונל' הוא הנדרפס.

ההערה המוחכרת בכ"ג אוקטובר 370 בסוף שניות התלמיד היא: «זהילך מסכת מידות ולית לה גמורא, ובכתיביה אחרית נומס': כי אם בפרק ראשון». הערת מעתיק זו מתייחסת למלאו בכתב דר' הו. לאחר משניות פרק א של מידות מובאים רבי ר' חייא בר אבא כי מפי ר' יוחנן בר אוירז מתניאא א' כי.... א' ר' שמואל בר נתמני אמר יוחנן כל המוכחה... חן ימزا'. משלפיטים אלה לקלוחים מתוך תלמודה של מסכת תמים, דף כח ע"א. הם מתייחסים למשנה מסכת מידות המתואמת בתלמוד של תלמיד, והוא הועתקם בס' לאור משנת פרק א של מידות על ידי מאן דודו שדי' צייר' בכרך תלמוד למסכת זה.

הכמי צורף הדרושים, (עליל, העלה 10), עמ' 347 ואילך. הדבר בפרש נפקת תפיר בעמ' 377-329.

³⁷⁹ חכמי צדקה וראשונים, (*לעיל*, הערה 10), עמ' 347 ואילך. הדיון בפירוש מסכת תמיד בעמ' 377-379.

פירושה או שפירושיהם לא הגיעו לידיינו.⁵ לעומת זאת וכנו לבמה פירושים המוחדרים למסכת זו, שנוי הෆירושים הנדרפסים להלן יצאו מתחת ידם של חכמים שפירושיהם למסכתות אחרות לא הגיעו לידיינו. שני הෆירושים ידועים היו מכבר. האחד (פירוש ר' שמיעיה) כבר נידון לא מעט בספרות ומחקרים, בעוד השני (פירוש שבכ"י סנקט פטרבורג) לא היה לمراجعة עיני הלומדים והחוקרים. מאז שן קורונט ציטט ממנה פיסקה לפני כמאה ושלשים שנה לא שופתו עין הדפוס, ורק עם הסתת מסך הברול מעל הספריות שכורסיה והתאפשר העיון במחודש בן-

הפיירש המכונה 'פירוש ר' שמעיה' מוצאו בכ' אוקטופורד-בודיליאנה 726 MS. Opp. 1-11 fols.; מסטרו בקטלוג של נויבאואר 370.1 (המכן לתצלומי כתבי יד בירושלים, ס' 1835). ראשו של הפיירש חסר והחלק שוגע לידיינו הואمامצע פרק ב. בראשית המאה הי' היה כתוב היד בספריריגו של ר' דוד אונפהיים, ובנראה שתחתו ידו נעשה שני העתקים מגנו. בשני העתקים אלה לא הועתק כל הפיירש שכותב היד, אלא מתחילה פרק ג' בלבד, את מכוחון שפיירש המכזית והשניתה של פרק ב' מוטשטש מאד וקשה לクリאה. מההורה הנדרשת להלן, היכלהת את כל הפיירש שנשתצר בכתב היד, התאפשרה והותה לטירוחו של פרופ' יונה פרנקל שהציג עבורי צילום של הדפים וראשונים מן הספרייה באוקטופורד. צילום זה, שנעשה בשיטות צילום מתקדמות, אפשר להציג חלקיים מן הפיירש לפיקד שניני. אף על פי כן חלקיים שונים בכתב היד קשים מאוד לкриאה, ובמקרים רבים, על אף ממאם. אין בידינו אלא למסות ולחוור אם הפיירש

במה בעהה 1): יזכיר היה מנהג גם בכיתות שני ותיכונן (תמיד, א') אמר להם והמונה ברוכה ברוכה תרבותית כנוגדים. היטלט בזאת' ג' עירובין, ס' ל': 'הינתן במקודש כתובו ובמדינה ככינוי' אפורה שאר שוואות תייחום לתלמיד פ"ז מ' ב' או לסתופה פ"ז מ'. היטלט בוגראוקין, ב, עמ' 341 - ואizard האגואזים ברכות, תשובה, ס' קרבן: יזכיר והוא נברא ונשאה ותמי' מתניתם לפרק י' מני' נשהח' בפחים. נספח אלה ייש תשיבות ופירושים על עניינים שונים בש"ס שיש לדם מקובלות בתמיד, אבל אין מקום נא.

ברורו שלטת תמיון הדו"ח ותוספות. "תוספי צייר" מצוטטים בפירוש המ้อมום לראב"ד לתמיד, ראה להלן, בנספח שבסתוק המכוא הוה, העירה 35; ותוספות תמיד של ר' ברוך בר' יצחק מזכרות בתוספות על נספח שבסתוק המכוא הוה, עיריה כבודרנו, ראה: א"א אורבן, בעלי והווטסונ, ירושלים תשע"ה, עמ' 354 ואילך, ובפרק ורשות רבנן בנספח, פטור להוציאר 27. שורדים מונך ותוספות על נספחם בפסק' תוספות ממסכת... תמד... הנדרשים בש"ס ולנה בסוף הכלכך. לפידוש נסוף שורדים נמצאו בגניות, והוא קשור לחיובי התוספות האשכנזיות, ראה י' וטמן, פירוש הראב"ד לרמב"ש שקלים? חזרה ביליגנרטית - בישר ובטראדיין, תבונת ספר המכון לע"י טרבסקי [דרברטסן], נספח ג.

ג. על כמה מטפחים מכך תumed ראה גם להלן נספח שבסוף המבואה הtot.

A. Neubauer, *Catalogue of the Hebrew Manuscripts in the Bodleian Library*, Oxford ינ"ה 1886, p. 90

כ' אוקספורד, רשות ניואור 371 (מלון בישמה כתבי ים, ס' 352) (1835); ס' 372 (1835). כתוב
הדר ושוי העותקים של צוינו בהשמה הדר מורה...מן קבוצת סדרים... אשר... קיבץ... הדר...
מהויר' דוד אופניים ז'ל', המכורgam תקם'ב, חלק שני (מתיבות יドות), דף בכ ע"א. עין בשתי
ההעתקות מורה שני כתבי הדר תלמים זה בז, לפני שתרונותיהם וшибוטיהם מושתפים.

לא זו בלבד שכבר היה מושגש אלא שווא גם משוכש במקומות רבים. ראה למשל הפירוש לד'
ע.ב. דה על טבעת, והערה 59. בולטים בו חילופים בין וו' לנו' סופית (ואו' הפירוש לד' לע.ב.

שכתב היד המכיל פירוש ר' רש"י, אין סיבה להניח שפירוש זה יצא מחתת ר' רש"י. אין לנו ידיעות על כך שרשי פירוש את מסכת תמיד, לא מחוק כתבי ולא מכתבי המפרשים השונים למסכת תמיד; אלה אינם מצטטים מটור פירוש ר' רש"י למסכת.²⁰ עם זאת אופיו של הפירוש מקשר אותו בזדאות לסוגנון פירושו 'הكونטרס' האשכנזיים הקודומים ולסוגנון פירושו של ר' רש"י. הוא קוצר ובנוסף לא רקסט המתרפרש. דבריו לפירוש 'אתה לאחת ולהלךם לחלקים ודברים קזרים',²¹ ואין בו דינאים או רוכמים בסוגנון המאפיין את בית המדרש של בעלי התוספות והמושפעים מהם. גם הסימנים השונים שנותנו 'א' עפשתין'²² ו'ג' עפשתין'²³ בפירושים האשכנזיים מצויים בו: הוא מזכיר את 'המורה' או 'ההורם' ופעם אחת אלה מתאימים למורדות הקשורות לר' רש"י או לבוטז;²⁴ לשונות הצעה שלו קרובות למצוי אצל מפרש אשכנו: הפירוש פותח לעיתים במילה 'כלומר';²⁵ פירושים אלטרנטיביים

²⁰ כסמן בעלמא אפשר לציין שכ' ציטוט ר' רש"י או הקונטרס בפירוש המיוומם לדא"ר מתיחסים לפירוש ר' רש"י במקומות אחרים בש"ס.

²¹ כלשון שבא אפיין בעל תוספות יום טוב בהקדמה לפירושו את פירושו ר' רש"י ודעתינו. A. Epstein, 'Der Gershom Meor-Hagolah zugeschriebene Talmud-Commentar', *Festschrift Moritz Steinschneider*, Leipzig 1896, pp.123-124; 126-127 עפשתין, פירוש התלמוד המיוומם לרבו גרשום מאור הגולה, נטועים, 1, (תש"ס), פמ' 115; 117-118).

²² אשכין (לעיל), העדה 17, עמ' 35 ואילך.

²³ כת' ע"ב, ד"ה זאמ' רותבה: לא פירשו המומיים כי אמורים כי אין הלשן מיוומם ל' ע"ב: ה' כי גריס המורה וכו' ונכנין; ביחס לשננים אלה סקילות המאשורת להוות מי הוא המורה. אבל בדף לא ע"ב, ד"ה זאמ' קרא, לאחר הבאת שתיגירסאות מהו פירושם, צי' 'שניהם תפ' המורה. ובפירוש ר' רשעיה, רף לא ע"ב, ד"ה על טבעת, כתוב כך: 'אמור לך ר' זאמ' כתוב ב��נה של שחר היה נשחט על קרון מזרחה צפונית ושל בין הארץ' הנה נשחט על קרון צפוני ומערבי' פירושין וכי... .

²⁴ ואם כת' במשנה של שחר נשחט במערבית צפוני ושל בין הארץ נשחט במווח' צפוני' פירושין ה' כי. הרי שמסורת רבו של מהחר פירוש ר' רשעיה ('ש'?) וזה למסורת 'המורה' של פירוש שביב' סנקט פטרכורג. לא זו בלבד, לאחר הבאת שתיגירסאות והצינו שהשוויה 'פ' המורה' ומפרש שביב' סנקט פטרכורג: 'זימביעה לא' אמא' תמיד נשבת על טבעת שניה'. כך בדיק כתוב ר' רש"י, יוכא סב' ע"ב, ד"ה על טבעת שניה: 'טטעמא' דשבעת שניה לא ידענא, ואני שמעתי', והי שבקוקם זה יש יוקה הדוקה בגין מפורתו של ר' רש"י' בין מסורת דרבו ופירוש. נזכרה לי שקשה להסביר פאכורי יהידי זה מסkont שמעבר לעצם ההשואה בין המסורות, ואין בידינו להסביר מה מוקדם ומה מאוחר, ומה סיב' הזיקה שבין שני המסורות (זה השווה הלשון הדומה בשיסחה, עמ' קצוץ). ומכל מקום דרך זאכור של 'המורה' ולא של 'ר' זאמ' או 'מר' אומפינית לאשכנזים. ראה אשכין (לעיל, העדה 17), עמ' 36, 43. עם זאת, הלשן אמר לך' משמותם גם בפירוש רגמ'ה. ראה אשכין, שם, עמ' 44, העדה 115א. ובכלל, בענייני טרמינולוגיה קשה לותת כללים קבועים. ראה להלן, העדה 30. יה אאשר יה, אין חוקת אשכניזיטי של בעל פירוש מתרערער.

²⁵ כת' ע"ב, ד"ה תיב' וגלו; כה' ע"א, ד"ה אווי; לב' ע"א (כמו פעמים); לב' ע"ב, ד"ה אידל. ראה א' עפשתין, (לעל), העדה 22, עמ' 123; גויסטן, חכמי אשכנו וראשניג, ירושלים תשנ"א, עמ' 167. במקומות אחרים קשה להבהיר בין הלשון של 'דיבור המתוחיל' לבין הלשון הפירוש. לעיתים 'דיבור המתוחיל' אכן אלא פרפהה של לשון הגمرا ולא ציטוט מזוויק שללו. עם זאת, מהדורות של htonlן הדגשתו את המלים של 'יברו המתוחיל' כדי לסייע לוולד. ברי שאין לתקן טקנות החליות מגושם 'דיבור המתוחיל' על בסיס המשניות או הסוגיות. על העבויות שבחבנה בין 'יברו המתוחיל' לבין 'וירא המתוחיל'; ראה בקורתו הדריפה של 'פנדוט', פירוש ריבינו איליקים למסכת יומא, סייג, כא (תשכ"י), עמ' ריג' ואילך.

הש עשרה ומשם כך נכנס לבית המדרש, נלמד וצוטט פעמים הרבה.¹⁴ פירושו למסכת תמיד נשאר גנו בכתב יד, על אף שהחוקרים שעסקו בר' שמעיה הוציאו,¹⁵ ייחוס הפירוש ל' שמעיה הוא על פי הכתוב בסיוום: 'סליק מסכת תמיד מפרשת ה' ר' שמעיה בפניך רבנו'.¹⁶ לפחות זאת, אין בידינו ראיות ברורות להוכחות עלותו של ר' שמעיה על הפירוש. עם זאת, כמה מלשונוטוי מתואמות לسانון המצרי בקרוב תלמידי ר' רש"י: 'לא איתפרש' (דף כת' ע"ב, ד"ה בחילבאו); 'לא נתפרש לנו מאייה מין הוא' (שם, ד"ה מיש); 'עד כאן שמענו ביאור המשנה' (ל ע"ב, ד"ה שירוי הרום); 'אמר לך ר' (לא ע"ב, ד"ה על טבעת שנייה). כמו מון ודיבורים שלו נפתחים במלילה 'כלומר' (ל ע"ב, ד"ה שני עמודים); לב ע"ב, ד"ה שקל קלייל) כורכים של הפירושים מדברי ר' שמעיה.¹⁷ עם זאת, במקרים אחד לפחות סותר פירושו את פירוש ר' רש"י (ראה לא ע"ב, ד"ה על טבעת שנייה ובהערה 68). בכל אלה אין כדי להזכיר בbijoy לבאן ולעת עתה יש להעמיד דבר על חותמו ולקבל את העוזות שכתבתי היד והמייחס אותו לר' שמעיה.

הפירוש האשכנזי האונגיימי הנדרפס להלן נתון בתוך קובץ המכיל פירושי ר' רש"י לסדר קדושים. כתוב היד מוצי בספריית סנקט פטרכורג ומספרו 25 YEVR. המכון לתצלומי כתבי יד בירושלמיים, ס' 169471. כאמור, כתוב היד היה לנגר ענץ של ר' זתקון קורגול' שעופifies פיסקה ממנה בספרו 'בית נתן'.¹⁸

הפירוש מקיף את ומסכת כולה, אלא שלא סולופה של מסכת פירושיו מועטים מאד. הפירוש לפרק השלישי קצר ביותר, ובחצי העמוד האחרון מתרפרשים כמה מילים ומשפטים משני הפרקים האחרונים של מסכת. מכאן שעיקרו של הפירוש הוא על שלושת פרקי המסכת שעיליהם יש תלמוד בבל.

הנתונים המסייעים ביזורי מחבר הפירוש מועטים ביותר. אף על פי שרובי הקובץ הפירוש מצוטט הרבה בפירושי מלאכת שלמה ותוספות יום טוב למסכת מידות, ובנושאי הכלים של הרבים'ם במקומות שונים. ראה למשל כמה משנה על הלכות בית החירות 'ב' ה'ין, ה' אי'; פ' ה' ג'; פ' ז' ה'ר. גוסה שונה במקצת של כתוב היד פסם ברילר על פי כתבי ווד שבאיקפורה, ראה לעיל, העדה 10; וראה גראסמן, שם, עמ' 379-380, הטוען שפירוש זה הוא הרטבה של פירוש ר' שמעיה ולא פירושו שלו.

¹⁴ גראסמן, שם, עמ' 377, התלונן על הוגנת פירוש זה: 'בספרות המחקר לא נדון פירושו של ר' שמעיה... והרבבר מערור תפיה'.

¹⁵ את דברי ברילר (ספר ר' רש"י, ירושלים תשנ"ו, עמ' קנו) שראה במילים 'اضרישת ה' ר' שמעיה בפני רבנו' ווספה מכתיבת יד אחרת, בטל גויסטן, שם, עמ' 377, העדה 91, על פי העיון בכתוב הוי. וראה לעיל, העדה 10, לגבי כ"י אקספורד 372.

¹⁶ על לשונם של ר' זתקון ברכות בע"ב. וו' לשונו של קורגול' בפתוחת הציטוט: 'זהנה גונה' [הנ"ל], מחקרים בספרות התלמוד ובלשנות שמיות, ג' ירושלים תשנ"א, עמ' 33-30]. השינוי במיניות מצערך והזרות והסתייגות, ראה להלן, העדה 24, 30. גם השוואה בין פירושו והמסכת תמיד ובין פירוש ר' שמעיה למסכת מידות אין זו הוכחאה לזקקה בין הפירושים.

¹⁷ וינה 1854, דף לט ע"א (לסוגיות ברכות בע"ב). וו' לשונו של קורגול' בפתוחת הציטוט: 'זהנה גונה ה' ליר' פירוש ר' רש"י לסדר קדשים בכ' ובטoxicו פירוש חדש על מסכת תמיד וגונני מעתק מה שכתוב שם'.

¹⁸ ר' פ' רות, פירוש מסכת קנים איננו פירוש ר' רש"י אלא פירוש מאוחר המזכיר את פירושי ר' שמעיה ר' רב' פ' רות, פירוש מסכת קנים לאחד מבני הוויסטון, נטועם, ז' (בדפוס).

שהויקה שבין פירושינו לבין הפירוש המכונה 'שיטה לרבונו שמואל בר' י'zechak' מרובה יותר מאשר בינו לבין שאור הפירושים, ובכמה מקומות צוין הדבר בהערות.³⁵ נמצאו לרובם שפירושינו קשור למרכו האשכני,³⁶ הוא קדום מבחןת אופיו לבבלי התוספות, והוא נשאר לעת עתה אונומי.³⁷

ב

שני הפירושים הנדרסים להלן שייכים לסוגנון פירושי הקונטרט' הקודמים. זיקה זו בא להלמד על עצמה אבל לא על עצמה בלבד: היא אפשררת שימוש בפירושים והארים כדי להאייד מקומות סתוימים בהם. היא גם מפיצה אויר על כל הפירושים הקשורים למסורת זו וממלדת על התהווות של פירושי הקונטרט' השונים ועל היהיטים שכיניהם.

התהווות של פירושי הקונטרט' לתלמוד דומה במקצת לתהווות של התלמוד גוף. מה תלמוד זה נוצר דור אחר דור, כשבכל דור נוספת תורה הדור האחרון על של הקודם לו, אף פירושי הקונטרט' כך. תורה פרשנות התלמוד על התלמוד גוף, שבטלמוד נבללה תורה המאורחת בו והוחשה עד שקשה להבחין בין זו לזו, בעוד שבפרשנות התלמוד אפשר לשעתים להבחין בשבות הפרשנות המונות במדוקין זו על גבי זו.³⁸ דא עקא, ברוב מסכותות התלמוד האפילו פירושו של רשת"³⁹ על הפירושים הקודמים ורוב אלה לא הגיעו אליו.

עיין להלן בפירוש לדף כו ע"ב, והערה 49; כו ע"א, והערה 60; כו ע"ב, והערה 69, ועוד ואבל ראה הפירוש לרף כו ע"ב, העירה 175). במקומות המציגים היהיק לפירוש והרבו ורבה יותר מאשר לפירושים, והם צוינו על מנת להדגיש את הקשר בין הפירושים. כאן המקם לציין שבכתב הדר שיביחסים לא טענים.

מי שיבקש לוחות את מחבר הפירוש כחכם מצפה, יתלה ואת בליעים שבازרפתית ובכך שתחום אשכנו גופה לא היה מציגין יון שעשן באוני אשכני (לעיל, העירה 133). לענין אין באלה כדי להזכיר בירורו, ומשום כך העוטפי לבנות את הפירוש בכינוי הכללני 'אשכנו-אונומי'.

ונמה לה שיתור מה קשה להפיק בוראות. אך על פי שפהירו שלנו שונה מפירושי מנגנא', ככלומר מהפירוש הקורי פירוש רגמן', אין שם יוד לדאות בו פירוש מפירושיו ווומיא'. אך אחד מן הסוגנים שונן פושטני (לעיל, העירה 17) בפירושים אלה אין מץ' בו: לא פירוש פקירות (עמ' 167), לא פשיטות וביקורת (עמ' 168; 178), לא שימשו מוכנה בירושמי (עמ' 177), לא סגנון של שאלות תשבות (עמ' 174; 177). מן התסבiya להגות הפרפרם הנכorth לעיל אין להסיק זוכה השוה להשלל, מה שבכתב פושטני ביחס לריב"ן, שם, עמ' 28. על עצם ההבנתה של אשכני בין פירושי מנגנא' ורומייא' הסתייגו והלן מן החוקרים, ראה י' תא-שמע, על פירוש רבינו גרשום מאור הגולה, קיטת ספר, נג' (תשלי"ט), עמ' 359 והמוציאן שם. על כלת העקרונות של אשכני למורות ההיסטוריה ראה י' גروسמן (לעיל, העירה 25), עמ' 412 והמקורות שהברעה, וכן עמ' 449; י' זסמן, אפרים אלילך אורבק, בירביבליאוגרפיה מחקרית, מוסך מדי והדוחות, 1 (תשנ"ג), עמ' 49, העירה 80.

בבשורת שני עיגנים לילה, הרחוקת מה מזה והירושים עין לעצםם, אין אי-סתוכון אלא להעמיד על המשותף, שהוא דורך הלימוד והפירוש של התורה שבעל פה שמעורבים בה מסורת וידוש; מסורות המשותפות כלשונן משר מאות שניםمنذ עיבודיהם פולגים של מקורות קדומים. במתוך החשובים הורבים ביחס להשווות הפירושים הבערכת להלן, המשווה את הפירושים השווים לבסכת תmid רואה שרמוני ושוני ממשיים בהם בערבותה. מגמת בשורת הבאות היא להעמיד על הזהה שביסודות הפירושים השווים כדי להווארות את יהויסם שביניהם.

על תופעה זו כתבו כמה חכמים. ראה לאחרונה: י' גROSMAN (לעיל, העירה 10), עמ' 290.

נפתחים בלשון 'ענין אחר',²⁶ 'איכא דאמר',²⁷ 'ל"א/²⁸ אית דמפרש'.²⁹ בכמה מקומות מציין ופרש לא איתפרש' או בעין זה.³⁰ מחבר הפירוש נוטה להגות הספרים; בפירוש קצר זה יש כעשר הଘות.³¹

בעם אחת מוכר פירוש של י' אלעדר וכור לטוב', ואף על פי שאין לדעת כלפי מי המכון בדברים אלה סביר לגוניח שהכוונה לאחד מהכמי אשכנו.³² גם האזכור היחיד של הנושא שbareiz אשכנו³³ מלמדנו שמדובר בחכם המכיר את מנגאי אשכנו משמעה או מראה. העובדה שהליעיות המעטסיס בו הם תרגומים לזרפתית אין בה כדי למלמדנו על מקומו של המפרש. גם בפירוש האשכני המיחס לרוגמ' מה מצוים לעוים ורבים בלשון זו, ובכלל אין לודעת מה זה חסב בין הפירוש לבין הליעיות שבו.

גם בדיקת פירושי תmid והארים אינה מועילה הרבה. פירושנו אינו מצוות בפירושים הארמים, ואף קשה למצוא זיקה הדוקה בינו לבין הפירושים הארמים. במקומות מסוימים יש דמיון בינו ובין הפירושים הארמים, ובמקומות אחרים אין. לכל היותר אפשר לציין

כו ע"א, ד"ה דלא מטו (לענין אחר); כו ע"ב (ואר' אלעדר וכור לטוב טפ' בענין אחר); כט ע"ב, ד"ה ומשפטנים ושטים ריבוא. וזה א' עפשתין (לעיל, העירה 22), עמ' 126. י' עפשתין (לעיל, העירה 17), עמ' 53.

כו ע"ב, ד"ה אתא ושם זו פתיחת הפירוש הראשון; כו ע"ב, ד"ה הדורך. וזה עפשתין (לעיל, העירה 22), עמ' 124. דהינו 'לשן אחר' או 'לשנה אחוניא', ראה כו ע"ב, ד"ה הדורך. וזה עפשתין (לעיל, העירה 22), לב ע"א, ד"ה ישנא. שם, ד"ה חמרי: 'איתת דפיש'ר', וראה עפשתין (שם), עמ' 126; עפשתין (לעיל,

הערה 17), עמ' 52, 43, 37. ועוד.

כח ע"א, ד"ה ה"ג (יעד סוף המשנה לא איתפרש לח' שפירים); כט ע"ב, ד"ה ה"ג עצים ('עמה שבת' בספרים... לא איתפרש'); ל ע"א, ד"ה הוציאו ('ולא איתפרש למזה גוזבו כל קר'); ל ע"ב, ד"ה רבייעית; שם, ד"ה כוון; שם, ד"ה בא לו. אפסתין (לעיל העירה 17), עמ' 33 בזיהו הבן אליה המציגים אצל הריב"ן, אבל בהערה 80 כתוב בדברים עקרוניים ביחס למיניהם: 'אבל לא איתפרש', רגיל גם אצל רשי' לפעמים. בכל רגילים והרבה מן המבאים הטעניים שלו כבר אצל רשי''). כי גרשין – כו ע"א, ד"ה ה"ג; שם, ד"ה רב אש; כח ע"א, ד"ה ה"ג; כת ע"א, ד"ה ה"ג; כת ע"ב, ד"ה ה"ג; ל ע"א, ד"ה ה"ג; ל ע"ב, ד"ה ה' כי גריש מורה; שם, ד"ה ה"ג; לב ע"א, ד"ה ה"ג. כת ע"ב, ר' דאמ' רתבה: 'אין הלשון מישור בספרים'; לב ע"א: 'זמה שכותב בספרים... טעות גמור זה').

בתקופה שבין פטירת רגמן' לא פטירת רשי' אפשר לנחות כמה ר' אלעדר (או: אלעדר). אפסתין (לעיל העירה 17), עמ' 38, העירה 102, משווה את י' אלעדר וכור לטוב' שבפירושנו לו' אלעדר ב' י' יצחק הילך. אפשר שהכוונה אכן לא איליא בידינו להזכיר זאת. דר' ש' עמנואל הפנה את תשומת לבו ללשון זומה המתיחסת להכם מאוחר, בן זמנו של רוגמן': 'הר' המפלפל ר' אלעדר וכור לטובי' (כתאב אלומאייל, פיס' תורל"א, עמ' ד).

כח ע"א, ד"ה פשפש: 'ין עשין באצ' אשכנו של' הגודל עושן והקטן פוחה כל שעיה.' א' עפשתין (לעיל העירה 22), עמ' 124; י' גROSMAN (לעיל, העירה 25), עמ' 167. ש' לציין שיששה מתרך שבעת הליעים שבפירוש מצוים במקומות שונים בפירוש רגמן' או רשי': 'פלטרא' (כו ע"ב, ד"ה נמطا) – ראה: L. Brandin, *Les gloses francaises de Gershom de Meiz*, Paris 1902, p. 49; 'קסן, אורצ' והלעדים, ירושלים תשש"ד, עמ' 97; 'קמפני' (כת ע"א, ד"ה של התאנה) – קרב להה בפירוש רגמן', עמ' רטו' (קמפני): 'פ'ורקאש' (כת ע"א, ד"ה קלונסות) – 'קסן, שם, עמ' 60 מספר 925; 'צ'יבבש' (ל ע"ב, ד"ה צלצל) – 'ברנדין', שם, עמ' 73; 'פ'טפ' (ל ע"ב, ד"ה חילל) – 'ברנדין', שם, עמ' 62; 'ל'ומיטיש' (לב ע"א, ד"ה יאתי קטרוי) – 'ברנדין', שם, עמ' 54, והשווה 'קסן, שם, עמ' 131, מספר 1993, עמ' 152, מספר 2308.

- נספח**
- על כמה מפרשיות מסכת תמיד**
- רשימה של מפרשיות מסכת תמיד – פירושים שלמים, מקוטעים, אזכורים אקראיים ומוטעים – נתרפסמה לאחרונה על ידי מורי פروف' י' זוסמן,¹ והמבקש אותה מצאננה בדבריו. להלן גורן בכמה מן הפירושים השלמים, המוחדרם למסכת תמיד.² תיאורים של פירושים אלה עשו לחת כלים ליזיירויות של פירושי מסכת זו, וזה שנדפס מכבר והן שיש לקות שיטגלו.
- א. 'המפרש' – כך מכונה בדרך כלל הפירוש שנדרס בשולי התלמוד מדפס ונ齊יה ועד דפוס ולינה. היו שרצינו לנוותו עם פירושו של ר' יצחק בר' ברוך, אבל דבריהם נדחו על ידי א' אודרבך.³ יש מן האחרונים שציטטו פירוש זה בשם 'ורשב'ם', ויש ציטטתו בשם של רשי'.⁴ 'המפרש' מצטט את רבנו חננאל,⁵ את רשי',⁶ את 'ptrוננו של ר' יעקב בר' שמעון',⁷ ואת 'מורוי או רבבי'.⁸
- ב. הפירוש המוחדר לאב"ד לתמיד – נדרס לראשונה בפראגת'ה.⁹ לפי עדות המדרפיסים
1. 'זוסמן, פירוש הראב"ד למסכת שילדים, (לעיל, בוגר המבו, העדה 4), נספח ג. פהוף' וסמן מסר לידי את הדרישהobar לפניו כעשור שנות.
2. איניין אין בפירוש רגמן'ה, 'הרא'ש והמאיר המציגים במערכת של פירושים לכמה מסכתות או לתלמוד כולו. פירושים אלה ראיינו לדין ייחודה, תוך התיחסות לפירוש כלו. איזין כאן העורחות הנוגעות למסכת תמיד: על פירוש גמ'ה ומוקמו במלחים הקונטרסים למסכת תמיד ראה לעיל, בפירוש מודרים שני לעוים, ושניגר צורתם. פירוש הרוא'ש נדרס לראשונה בפראג תפ'ה, יהוד שם הפירוש המוחדר לאב"ד, ונדרס עמו שוב בלוירון תקמ'א, ואלאחרונה בשווי הדרוזות חדשות ועל מהירותו אלה ראה להלן. פירוש המאייר נדרס לראשונה על ידי הרב א' סופר, בית הבוחרה למסכת תענית ועוד מסכתות, נינה חרץ'ד (וז' ירושלים תשלה'). פירוש והוא בקשר לעשנותו במסכת. פירושו לתלמודו של פרק א, שהוא פרק והתלמוד הארוך במסכת, קצר בירור; והוא דרגיש (שם, עמ' 122) 'חו ביאור המשנה ולא מתחרש עליה בגמרא דבר', והוא חור על כך גם בעמ' 124, 130, 134. נוכח טסייאוטי'יו והחוור מב' ביחס לפרק ג (עמ' 127) שאין עליו תלומו, וקשה לקלב את דברי המהיר בערורה: 'וימה נראה שלפני ריבינו ה' בם בפרק ה' גמרא... לופנינו לטא'. אראי שהוא כותב בעמוד 333 יותר ביאור המשנה ומה שוכנס תחתה בגמרא מטה לא ביארונו במשנה כד הוא' וחוא מפרש שתי מירמות בלבד מן אגדת אלכסנדר, ומכאן שפירוש זה הוא בעיקרו פירוש לשינויו תמיד, ולא לבבלי תמיד.
3. בעיל ותוספות, עמ' 356 ובהערה 80*. ראה זוסמן (לעיל, בוגר המבו, העדה 4).
4. ראה משנה למלך, הלכות תמידין ומוספין פ"ה ה' (בתוך משנה תורה לרמב"ם, מהדורות שבתי פרנקל, ירושלים – בין ברק תשנ"ד, עמ' טמ"ז, ד"ה ריש): 'יש' ספק ודתמי', הכוונה למפרש דף כה ע'ב, ד"ה לחם; לחם משגנה, הלכות תמידין ומוספין פ"ב ה' ג, בשם 'פי' רשי' ו'ל' מוצטט את המפרש לדף כת ע'א, ד"ה וחוויתה למורותה, ורק ל' ע'א, ד"ה וח' ו'ה' מקומות. ראה כף משנה, הלכות תמידין ומוספין פ"ב ה' ג, בסוף הדיבור.
5. כה ע'א; כו ע'ב (דוחה את פירוש רשי' בזומה וمعدיף את פירוש 'מורוי'); ל' ע'ב.
6. ראה א' גורסמן (לעיל, בוגר המבו, העדה 10, עמ' 253).
7. כו ע'ב (לפי פירוש מורי איטה שמעתא שפרי'); כה ע'ב ('או'ת... אמר ל' רבבי'); כה ע'ב; כט ע'ב ('נראה לדבוי'); ל' ע'א ('אר'').
8. בעמוד השער הכותרת היא: 'פירוש הרוא'ש והרא'ב"ד ויל' על משנני' תמיד, ופי' הרוא'ש ויל' על קינים'

מספר	שם	שיטת	במהו יזאה	תמיד של שהר היה נשחט על קוֹן צפונית מזרחית תמיד הר' קדשי קדשים הילך טעון צפן כדתנן...
...				<ul style="list-style-type: none">על קוֹן צפונית מזרחית תמיד שבעת שנייה בקרן צפונית מזרחית מהריה תמדד עלי טבעת שנייה בקרן צפונית מזרחית הוי שם לכ"ד משמורות והוי עמידין בד' שורות שהה בכל מקראש לכל משמרת טבعة בקרן צפונית מזרחית ושרה ושרה ומוקמו כ"ד שורה ושרה משמרת לכל משמרת טבעה,
1				<ul style="list-style-type: none">כ"ד טבעות שנייה בקרן צפונית מזרחית הוי במקראש והוא עומדין בד' שורות, ו' בכל שורה ושרה ומוקמו כ"ד אמות, וכ"ד שורה ושרה ראש הטבעת ואוthon טבעות לא היו עגולות כמו נום אלא כפופות כמין קשת וצד אחד גועץ בארץ ברכפה ומגביה צד אחד ונונען צואר הברמה לתוכו ונעוץ צד אחד ברכפה שלא תזוז הבהמה וכן עזין ראש הטבעת בארץ.
2				<ul style="list-style-type: none">ולהבי על טבעת שנייה שאם הילך על טבעת ראשונה [שברן ווית יהא מונח באלאנסון] דבשיטת תמיד לא היה תושין באיזו טבעת של משמר היו שוחטים.
3	רש'י פירש במסכת יומא וטעם' בטבעת שנייה זו, ידענא... על טבעת שנייה, שאם היה שוחטו על טבעת ראשונה שברן ווית ודוא צרך לשוחות בגדר המורה או יהא מונח באלאנסון ובשיטת תמיד לא היה וויתן באיזו טבעת של משמר היו שוחטים.			
4				
5				
6				נמצאו למדים של מסכת תמיד נשתרמו בידינו שלשה פירושי' קונטרט': שניים (רגמן'ה ור' שמעיה) שייכים למסורת אחת, והשלישי (פירוש אשכנזי אונוני) למסורת אחרת. מבין הפירושים המאוחרים יותר השיכים כבר לתקופת של בעיל ותוספות, הפירוש המוחדר לרבא'ד מפתח על פי זרכו את המסורת הראשונה, בעוד הפירוש שככ' פריס 1408 משתמש בשתי המסורות, תוך שהוא משלבן ו מרחיבן.
7				
8				
9				
10				

גמרא שלפנינו או לסוד הפירוש שנדרס מכבר, ובדרך כלל העיר על כך בהערותיו.¹⁴ אף פין מהדורה זו טוביה לאין ערוך ממהדורות פראג או וילנא, והוא נוטנת תמונה קרוובת דברי של פירוש חשוב זה.

עתק נוקף והקרוב לויה מצוי בכתב יד שנכתב בשולי מסכת תמייד דפוס ונ齊ה ר'ג. כתוב יד שמור בספרייה הלאומית והאוניברסיטאית בירושלים, ומספרו 35⁴. לדברי מ' נדפס דפוס פראג התפ"ה מתוך כתב יד זה, אבל המערין בכתב היד מגלה שריבורים ניניאו¹⁵, גדרים החמורים בו מצויים בדפוס פראג, ומובן מזה שלא מקורו.¹⁶ מאידך גיסא, זיקתו של כ"י ירושלים לכ"י הספריה הבריטית נעה מכל ספק. הריבורים החמורים מכתב היד של יש עדרני חסרים גם בכתב יד זה.¹⁷ גם ירושלים לעותק קדום שנכתב אף הוא בשולי הברהה שנייה, וככל הברהה שנייה – ר'ש יש עדרני מוה וכותב יד ירושלים

ראה למלל עם' נו, העירה 578, עט' נט, העירה 595. העתקתו של גולדשטיין מודריקת בדור כלל, אך יש בה לא מעט אי-דווקאים, בעיקר בענייני כתבי, ולעתים הפירוש משתבס ממש כן. למשל: בעמ' נג, דה' אל' ר' רב פרדא, בסוף הדיבורו: 'זהחת מגנג פסיטים שהו דמי' בינויהם שם נגע'ים ופפה' מגנג רומיים שהן צבוקים, וממהה הא מה עניין צבוקות' לאכן. אבל ככה': 'צזוקים' אף בפעם השניה, ואיך בו יש שיבוש, והגוכן בככ' נו' ווירק (ראה להלן): 'ויתשת מגנג רומיים שאגנס נגע'ים'. שם, סוף עמ' נו, בסוף הדין האיריך ערך אסוציאפירית עזרות בחומר פשטו', כתוב בכתב ידי קמ'יל רבי תיניאן דපאלו בכה'ג אסור, ומה אמן אטור', ותיקן גולדשטיין (לא צין בהודעות): 'זומה אין לו'. מבנית העיגני בודאי שתיקון נכון וואן, אלא שהשינוי שבחובר הדן מתבסס על הנוגה הנכון שבכ' נו' ווירק ובו הרצונו: 'אסור, ומה אין לטרו'. הדירק השובם גם לעניינים ביילנגורפיים. למשל, בעמ' קפטן: 'ימית עצמו על דברי תורה, ויהוה עצמן כשבוגה לבו לעלי' בבקש שרדה ומוטקץין ימו'. פ' א' היהיה עצמו בהגאנטה', ומההדר הסופי, ובזקן, את המילוי ז'יזה עצמר' כדיור המתחלח הדש אף שאין חן בכתבה הדר (וראייה לה דצין'את בעהורות). אידיך גיסא, את ראשית התיבות ע'א' הפתוחות את הפירוש החדש בכתב היד בפירושים אשכנזיים (ראה לעיל, בוגן המבוא, סמוך להערה 26, ולולן, סמוך להערה 62) שינה ל'ע'א'. לעתים, הוספה 'דיבור המתחלח' בידי המהדר עשויה להטעות. בעמ' קיד: 'ונותנים לחם הפנים בכנסתו עד שישדר כל א' או' על מושלו...'. עם הסכיפין של והבוכים של וווב. [בצייתנו] שחיו בז'יזאן אוטו. וטעת היא. דבריו המתחלח החדש אריך לפתחו במיללים' של

וְבָ – שָׁהִי מַזְדִּיאֵן' (כדרך שחוא ביפורש רבענו שמעיה, דף לא ע"ב, ד"ה על של ז'חוב).
ב' גְּבוֹרָה 'גְּבוֹרָה' יְלָבָרָנו אַשְׁרָבָנו רְבָרָנו גְּבוֹרָה אַשְׁרָבָנו וְגְבוֹרָה יְלָבָרָה) אֲמָנוֹת א'

(השם?) עמ' ננת.

¹⁹ איסרוני ורינו דרכם פראנן: נובראן לבלגן, הערך 19.

למשל המציגים במלהודרת גולדשטיין, עמ' ב, העונה 3; עמי קטו, העודה 229 חסר בשני כתבי היד, ובאליה

עד ר' בירוש מונתה על גלגוליהם הדרומיים. מכאן בם ע"ב בראש ביפורש ופלו נעתנו על גני שונגה רביים.

המוארים בפנותם וברור לאחד בספטמבר מידות. לקרהת סוף חפרק והתייחס בתוכו כך: "זבוף' שני של מסכ' "

ימוא פלגי ר' יוסי הגלילי ור' עקיבא ור' יוסי האך היה קרב ולשם תעין. ואילית עצה מונשיא...»

זרא סודר מזכיר בכתב יד שהיה 'ביד הרב המופלא החסיד מוורער' יעלס מהונגה רבתה ואמה גורעתקים מכחיתת ידי רביינו בצלאל אשכנזי ויל'. מהזורה זו מושבשת ביוטר. אין בה דף שאין בו וכמה טיעות, וכמעט בכל דף יש חסרון של כמה שורות. על פי מהזורה זו הזודפס הפירוש השני בליבורנו בשנת תקמ"א בספר לשון חכמים, ושוב בש"ס שיצא בהוצאת האלמנה והאחים ראם בשנות השמונים של המאה הקדומה. מדרפי ש"ס וילנא ויעדים שהעתיקו את הפירוש מתוך דפוס פררג.¹¹ מגיה דפוס וה ניסו את כוחם בתיקון אשכזבושים בספק אבל פעמים ורבות לא עלהם בידם.

בעת האחורונה נדפסו שתי מהדורות חדשות של הפירוש מותקן כתוב יד הספרייה הבריטית Or. 5014 (מספרו במכוון לצלמי כ"י בירושלים ס' 6463). כתוב יד זה הוא ספרו של ר' שלמה עדרני, בעל המלاكتא שלמה, ושמו: 'בנין שלמה לאחמת בצלאל'.¹² החיבור משלב גהגות על המשנה והגמרא, וכן את פירושי 'זפרש', ו/orא"ש וה/orא"כ.¹³ ר' שעדרני העתיק את רוב פירושי ה/orא"ד על מסכת זו, אבל מסיבה זו או אחרת לא העתיק את כלו. יסיקאות וחולקי פיסקאאות הscrims בו. ר' שעדרני חילק את העתקותיו על פי תלמוד גונזופים, שככל עמדו מועתקים היזגות והפירושים המתאימים. לפי תבנית זו נדפסו דבריים¹⁴ לראשונה בתוך סדרת 'שיטה מקובצת' על סדר קידושים שהוציא לאור י"ד אילן כבנין ברק תשמ"ב; דפוס צילום: בני ברק תשנ"ב). מהודורה שנייה המבוססת על כתוב יד הנתרפסה על ידי י". גולשטויף בספר פירושי הראשונים ו"ל למסכת תמייד, ירושלים שם". במהודורה זו פיצל המהדיר את פירושי ה/orא"ש וה/orא"כ והדפיס כל אחד מהם פירוש רצוף. אף על פי שלדברי המהדיר מהודורה זו י"ל עפ"י כת"י בריטיש מוזיאום [ס' 505], כתוב היד שמש לו כבסטיס בלבד. את הפיסקאאות החסרות בכתב היד הוה השליטם כל פ' הרכזוטים הראשוניים. לעיתים שינה את הסדר שכתב היד על מנת שייתאים לסדר

ומיפויו, וב' חלק ו' מראה מלחמה ומරד' ו' לע' ד' וזה לסוגמה ומוכתו תראו לורות הגזם מכין כי ינאים ואשר משיקם. ובתורתית העמודו: 'לסדר ולופרטstab עלינו ברכה', כלומר: פג'ה. גם מן החקרומה והסתממות באדריך' וויס' סם' י' שוחפכל בו כי טב ד' אלול תי' ו' יומס פ'ק' (ש-שלוי תפ'ד) ברור שוו שונת הדפסה. השעות שבספריו של י' תיימס מילל, אדר הח'ים, עט' 28: 'בפראג תפ'ה [צ'ל תע'ה], נרבה בעקבותיה אהרים; רואה ווסטן, (לעיל', בנוו' המבוא, העדה 4). טעות זו מצויה כבר ברבי החיד'א' ומוצוטים להלן העדה 24, והוא נובעת מן העוכרה שהאות י' ד' במילה 'עלינן' אינה נראית מובלעת דרייה בעמוד השער של דפוס זה. טעות אחרת נרשמה באחריות דבר' שבסוף ש'ס ויליא, עט' 7: 'פראג שנות תבואה'.

ראאה אחרית דבר, בסוף מסכת נידה שבש"ס וילנא.

על חיבורו והראה א' שוחטמן, "בנין שלמה להכמת בצלאל" לר' שלמה עדני, עלי ספר, ג (תשלו'), שיו' 93-63.

מכה השוואות של כתוב היה לנודט בכתב נארה שהעתיקתו של מהרייר מזיקה. לעתים "תיכון" המהדייר את סדרו של כתוב היה. בעמ' 101, בסוף ד"ה גמוא, באות בכתוב היה הדימויים 'טליך פרא' ובן כתובות שת פיסיקאות הראשונות ("ה וה ר"ה המפרשים) שאילין הופס בעמ' 102. ר"ש ענוי סייר את הדברים כך ביוון שפטתיליה כתוב את כל הגוזתי לגוריא ולפירות הפרש בכל עמוד ועטשו ורק אחר כך סייר את פירושה הרא"ש וודא"ב. אכן העריך ליטיס את כל ענייני פק רביעי (עמ' 101) או לפהו בפרק החמיישי. מכיוון ששינה את סדר המקורו של החיבור חסרה כתורת (והילך פירוש וודא"ב) ביחסית ד"ה פרק אמר לחם הממונה" שבעמ' 102.

פירוש זה יוסט לר' אבא²³ כבר על ידי ר' שלמה סדרלי²⁴, ויחסו זה רווח בכתביו של בעל הלאמת שלמה.²⁵ החיד' א' שם והדולם, מערכת ספרדים, אותן ת', ס' ק' כה חיש בקושי אוביוס והכתב יוסט יחזק ואני מסופק שמא יהיה זה הגהה מכחוץ', אלא שברך אין והוא מפקפק אין רבינו ייחסו.²⁶ לעומת זאת, כתוב ר' חיים מיכל, אור החיים, עמ' 28: עלביב לא בן ידמה רך ייחסו. ככלותם וחכם מהכם אשכנו יצא אשר היה בדרך הרabi'ה, ולא שום ספק אכן החכמים

ר' וריהוא אולאי, ר' ישימה של כתבי י' שבידו, ובמה כהה כתבי י' שכתבותיו היו בספריה ג'ב'ל צאנציאן, ר' וריהוא אולאי, ר' ישימה של כתבי י' שבידו, ובמה כהה כתבי י' שכתבותיו היו בספריה ג'ב'ל צאנציאן: ספר הכתבות להרש"א, ר' ש' סירליין לר' יהושע ו' ועט ו' וקליטם). ואזה גם שי' עמנואל, ספרי כהה אווראים של בעליך וחוספות, דיבור לשם קבלת תורה ותקטר לפליטותפה, האנובבריסיטה בבריבריה, ירושלים תשע"ג, עמ' 77. סוף דבר, ואיז שגענים כתכבי הדר שביביגו (כתב י' מהמיהון לר' ירושלים וכוכב י' ירושלים) וכן כתוב פיו נודפס הדוטם הראשון מקרים בספריינו של ר' צאנציאן-דר' ירושלים. קרוב לוודאי שגם כתוב הדר המוחרך אצל החוז'א' ובתוכו הדר שהיה בירושלים והגע אליו לאלא אלשענגי. צפויית בית הכהنت שנבוראreshא הם מקורה זה, ואופשר שגם שם אצל החוז'א' ובתוכו הדר שהיה בירושלים והגע אליו לאלא אלשענגי.

רואה וזכן, (לעיל, מבוא, העדרה 4). גם בקובץ של ספרי קבלה (כתב ידי נו"י יורק, בהמ"ל 1899-1889), מכון לוחצלווי כ"ז בירושלים ס' 24122, עמ' 18(משנת תלח"ח) כלומר לפני הרופים הראשונים) מצוטת פסקה מן הפה בכוורת: "תוב רואב"ד ול' במסכת תמייד מזאתי בס"ט המקובלות... מ"ז מודח גולדשטיין, לפ"כ קל"א-קל"ב). י"ר אילן, במלאו לשישת פרקי חז"ל לתמייד, בני ברק תשע"ב, כתוב: "ש"מ פיויסיטס הדרבים לפ"ג רואב"ד אלום ריבים הפקוקים ביחס הח' לריאב"ד [...] אלום יש לצזין שבפ' הר"ש טסידילא"ו [...] מזוכא ב"ג מפי רואב"ד למכתין וכן בתומו ריבנו פרץ בומה מפי" רואב"ד (ראה דף, עורה 9). ודברים מובהקים בששלומות לפינ"ש (כענין זה כתוב אף גולדשטיין סוף מובאים), ובדף ל. העדרה 9 (עמ' 69 במדרונות) כתוב: "וכתרון ריבנו פרץ (הגוזן מס' 1) שם הביא את פ' רואב"ד שלפנינו. למשיב דיעות ותוספות ריבנו פרץ לזר' הגוזן וט"ז) לא נזכרו מעולם, ואיני יודע מה מקור הנדרבים. אפשר שההובנה לתוספות רואב"ד, שנזכרו בתש"א. שם, בפרק סה (לזר' י"ע"א) מזוכא תירוץ לקושית הריב"א הדומה לתרציז של מהימנות לריאב"ד לתמייד. אלא ששמר לו רואב"ד אינו נזכר שם.

גם ברשותם כתבי ד של החז"א מוצבש "תמודר לראב"ז" לא פופק (ראה לעיל, העלה 21), וכן הוא מוצב את הפיירש בכתביו: "הראב"ד בחידושיו לתמיך כתב..." (פתח עינים, יומא כ ע"ב). מן הראי גם לנצח חלוקם מתחן הדין והארון של החז"א בפיירש והבספרו עין וכו', המודפס בתוכו ספר יערן, ליוונוב הקב"ג, ר' ח' ע"א, המתיחס ליטומי פירוש הראב"ד המועתקים בהגותה ר' בצללא אשכנז: "עתה אמרת אגיד כי ובמי הרבה בצללא לא מונפשיה אלא אם דברי הראב"ד ויל בפיירש להטיר. ויש לרוגרש על זורב הגדול מהר"א אלפאנדראי בספר דרך תקורסיה כי האי ספר"א רבא אין כל ראתה עני בעה"ק תברון ת"ז והיתה עמו וקרוא בו איך העלים עין שוחרב בצללא פה לא עשה מאומה אף דיבורו איזור ריק ע"ק מזרעושי בראשנים וכל חדרשו שמא דמארה עלה והבי מיתתי הכל בשם הרוב בצללא דמי שרואה והגotta הרוב בצללא עין לו ראתה דלא נחית אללה להעתיק דבריו הראשונים ודוקא בסכמא, וכבר כווננו לו לחתות בונעם רוכב ס' קרשיט בדגותה הרוב בצללא וכבר נזכר בקדושה הרגאר"ל לימים באשנויים ברראגן שיחת צי"ג ומפרק ותבשטו ברכבתה גה ליריבו

ר' זורה פרנקל שער שהופיע בכתב ידי אוד מחייב ספרד, ונמשכו אחריו כמה חכמים, ראה וסמן (לעיל, פג'ה), העדה 4). מהורי הפרשן, אילין וגולדשטיין, פוסחות על שת' השיעיות כשם מקרים בכר שהפירוש אינו לאייב"ד אך בנסיבות מסוימות מקשים בין דברי "הראב" ד' בפירוש והבין בדבריו בעקבותם ואחרם. ראה לשליש י"ד במובאו לש"ה מוקצתת, ולעומת זאת עט' 48, העדה 96, עט' 58, העדרה 2. וראה גם גולדשטיין בסוף מבאו, ולעומת זאת בעט' לת', העדרה 382 (זבעיקר האיסורא יש להעיר ממש'כ רבינו הכהן גורי לרמב"ם); עט' עא, העדרה 23, ועוד ורבה.

¹⁹ אשכנזי,

לפניהם כ-15 שנה מזא פורוף²⁰ י"ז ווסמן, כתוב י"ד של הפירוש בספרית בית המדרש לרבניו יוקם.²¹ כתוב היד חסר כמה דפים בראשו, ומעט בסופו (כבראיה עמוד או דף אחד). הוא פורח במלילים: "ליתה וראייתם" (=מהר' גולדשטיין, עמ' מג), והוא מסתois במלילים יאחר שברכו העם הי"ז מקטרניין (=שם, עמ' קלד). אף על פי כן המקור משמר את רוחו של הפירוש בנוסחה מעלה. אין בו לא השיבושים הקשים שבפרוטים היישנים, וגם לא החרוניות שבכ"י הספרייה הבריטית ושבכ"י ירושלים. מהדורה מתוקנת של הפירוש זכריה לחותבsets all in bold.

גם שוחטמן (ב' לעיל הערכה 12), המפקק ביחסוון של הגהות רבות ל' 'בצלאל אשכוני', מודה (שם, עמ' 66) באשר לכתב יד יוון-לטינית 'שליקוט' ר' באשכוני בתלמודו והוא אחד ממקורות החשובים למחבר כה'". יקחם של שני כתבי היד והלו מורה על עתק קומס שכךיל את רובו של דמיון לדראב' ר'. סביר לגביה שעותוק זה הבנטס על עתק קומס ושלם שהיה אף הוא בפרטיו של ר' 'בצלאל אשכוני', ועל פיו נדפס הספר בדורס פראג, כאמור בהקומות דעתו (ואלה לעיל בפנימיו). חאות שלא כדורי שוחטמן (שם, עמ' 84) שפירקן בעזרותם של המדיניטים בפראג שלפיה כתוב היר הנגע במספתיינו של ר' 'בצלאל אשכוני'. וראה בכינויו, שב, עם' נת יש להזכיר שלמרות הידיעה שבין כתבי יידר ונראה שאין גם תלמידי יהדות זה וזה, ואשר לא השתמש בכל אחד מהם כדי לתרוך בו את משגנו (ומצאיו כמה פעויות ב' ר' עזני וכונכיות לבוכו בכ' ירושלים).

2. בכל הנאה אין עותק והכתב היד שאגע מירוחלים לטופריה בית הבנטש שברוחוב טולמץ' בורושאן (ראא בהעשרה הבאה), שהרי בראשית כתבי היד שם כתוב: 'לכ' דפ', בעוד כתבי היד שלנו מכיל עשרים ופifs בלבד. הטענה שכתבי היד חסר בראשו ובוכספו 'כשליש מהזיהוף הפירוש אינו מלמות דבר, מכיוון שהרמזות שיראו באין ייושנו וושובו. ולא גאנא גאנזונטער אונטי שטער בדור וראש גאנזונטער. 1893.

בשנות ה-70 של המאה שעברה ניכר היה ירידת מספרם של הפירוזים המיחסים לאר"ד, ואפשר ששתיתין יותר מואתן ענין אחר. ברשימה של ספירת החוד"א א' מבניהו, "עגינות הווי" א', ספר החוד"א, ירושלים תש"ט, עמ' 200) כתוב: הוראות ותמדי שקלים כ", ומ' ק' בסוף סופת לזרא"ש ותמיד לזרא"ד וכו'. וועת קרובות לו מתייחסת לכתיב ד' שעלה באוקף הגועל של חבוי זיד של וספאנן עיבץ ובנו אמרם עיבץ מללאטוא שנמכרו אחר כך לפסיפיט' בית הנכונות הגדולה ברה' טלאמאקע' שבווארשא, והוא נרשם כלשון זה: 'מרדארא'ב' פ' למסכת תමיד'. ראה וסכתו של הרוב יוון שאל גאנטהאנאגא לספר ברכה משלשת, ואראשתא 'תרכ'ג', והחכירה על קנייתו אסוף כתבי היד ללבת הכתות בג'ל, בהצטייה, שנת 1893. גילין 245. מעניין השציגו של פרוש והרא'ב' ד' לתומך עם 'סוף סופה להזרא'ש' מגזין גם בדפוס פראג. שני חבורות אלה מופיעים זו באוצר הספרים הג'ל, ושם אף הי' שמותים שאור החיבורים שננדפסו בדפוס פראג ולמעט א'ב'ש על מיזות): פירוש הרא'ב' על קיגים ועל סוף סופה (פרק מושה טולחמה ועגללה עזעהה), ריבכ'א' לפרק החלק, וזה כתוב ר' דוד בע' ד' מיזות. הווות בפריטים בין דפוס פראג לבין ספרייתה ווסטמאן יעיבץ מליאו, ובווראי יש' קשור בין כתבי היד. ספרייה זו מקורה במורוחה היה. אך העיד ר' מרדכי ואב אטינגן, כהוכמתו לספר 'ברכה משלשת', על רשימת כתבי היד שבסכף מלא הובאו מירושלים עד הקודש נשלהו. על כמה מכתבי היד שבה' יש' עדות שהו בידי ר' נתן קורגולן בירושלים; ראה הקומת ר'אל פראטיקן לפחות רב עמרם במורוחותו: אורות חיים, מהדורות שלויינגן, מבו, עמי' זיאקס, ועוד. כנראה שהחלק ספריים אלה היה קשור לאוצר ספריו של ר' בצלאל אשכנזי. למשל בקהלוטון שנדרפס בסוף 'תוספות ר' יהורה החסיד' שבתרח הקובץ 'ברכה משלשת' נכתבות: 'ביסימן טוב...' שנת חמישת אלפים ו'ס' ל' זעירה מה' מצרים, זעירא דמן תבריא המעתק הירושלמי, והווים ימי שבת ר' בצלאל אשכני במצרים. ומכאן שלא בכדי וכותר פירושו של אחר זירושונים בקובץ זה כי שיטתה מוכזבת לדמי בצלאל אשכני' (ראיה ר' יואל, רשימות כתבי היד העבריים, ירושלים תרצ'ד, עמ' 70, סימן 77, ו'ט' הרשלר, גנו' ראיונים על ברכות, ירושלים תשכ'ז' עמ' 10–13). בין לבן ההייה ספרייה זו קשורה לזרא"ד, ובשנת תרל"א, בתור חידושי הרא'י על מסכת ראת השנה, פרנס אחד מזאצאי'

שאחריו לא הסתפקו בקביעה כולנית זו וניסו ליחס את הפירוש להכם מוטים. ועוד "ל' ייחס אותו לרabi'ה", ²⁶ וא' עפסטיין ייחס אותו לר' ברוך בן יצחק מורה מיאו על סמך ציטוטים בדברי התוספות ובפירוש המשנה של ר'ע ברטנורא. ²⁷ וחוי זה לר' ברוך התקבל על דעתם של גולי החוקרים. א' אפטוביצ'ר ²⁸ קיבל אותו באופן עקרוני אלא שזיהה את המחבר עם ר' ברוך בן יצחק מרגנסברג. את היחסו ל' ברוך העביר א' עפסטיין תחת שבט בקרותנו. ²⁹ אחריו שבחן בדקדינות את ההשואה בין הצעיטוטים שהעלה א' עפסטיין לבין הפירוש, ³⁰ הוא שלל את היזוגו. מסקנתו היא ש'ירק דבר זה ברור ש' ברוך חיבר פירוש לימודי, שמננו שדרו שדרדים, וייתכן שבשל הפירוש המקורי הМИוס לרב'ד כבר השטעש בפירושו של ר' ברוך. אorderך מסכם את הדין בפירוש זה במילים: 'ושאר לשאלת הפירוש המיותם לרבא'ד לא עלה בידינו לקבוע את מחברו'.³¹

על אף שאין בידינו להזות את מחבר הפירוש לאפשר לצמצם את מקומו ומנו על פי הספרים והחכמים המצווטים בדברי. מוצאו האשכנזי ³² עולה מतוך בקרותו התריפה על חכמי צרפת ותוספות צרפת, וכבר הארכיו היכמים שונים באפיון טיבה של התנוגדות זו.³³

חוֹדוֹשִׁי סוֹתָה לְחַעַד, וּבְפִרְשָׁוֹן לְפָרְקִי דְּאַלְיָעוֹר, פָּרָקְלָא, זְרָעַעַב, אוֹתָלָה. ³⁴
A. Epstein, 'Das talmudische Lexikon... und Jehuda b. Kalonimus aus Speier', MGWJ, 39 (1895) pp. 454-455
מנבא רהאי'ה, עמ' 327. את הויהי של ר' ברוך כמחבר הפירוש קיבל גם של'ברמן, מחקרים בתורת ארץ'ישואל, ררושלים תשנ"א, עמ' 432.
29 בעיל התוספות, עמ' 354-360 מביא גם לפירוש מהOCR בשאלת השואל בש"ה הרשב"א, ט"י עט (וחשלה) אורך, שם, עמ' 360 שקרוב בעניינו למוכר בדרכו ל'יעבריה בברטנורא. ואם כן יש בידינו לעניין והענין בס' טה, שקרוב בעניינו למוכר בדרכו ל'יעבריה בברטנורא, שלוש פירושים שנגבו הקורבים והלו: המmorph לא'ב', פירוש ריבנו כוכן בר' יצחק שבברטנורא, והפירוש המוצע על ר'ד השואל את הרשב"א.
31

הקורא מתחם נגנית העצר שבבדורי אורכו, שהקויש ששה מודים לבירור העניין. בהערה שבסוף הדוברים (עמ' 360, העדה 82; השוואת עט' 422, העדה 67 מצין אorderך לדמיין שבן עיין המתוו בפירוש והמייחס לר'א'ד לעזעין המוכר בש"ה ר'ח או ר'וזע (ס' ח, ד' ע'ב) בס' ר' משה בר' חדאי. אלא שהוא ווחה את האפשרות לאות בר' משה את חמברו של הפירוש. לעומת פירושו של ר' משה בר' חדראי למסכת תמיד – תורה דבריו המצווטים בש"ג ר'ח או ר'וזע והוא האיסור לתפר עורות המכוסים בגמר בחושי פשתן, אף על פי שההפריה היא בין העורות ואינה נוגעת בצמר. וכך כתוב במיל雄 לר'א'ד בס' ר'יב'א הלוי, ומחבר הפירוש מאריך כדי להגדיר את פסקו.חו כנראה מסורת אשכונית נוספת, שכך כתב הא'ז, ההלכת כלאים, רימן שד: 'מיין זהה אויסר רב' יי' יהוה הכהן וצ'ל לכסתן בגדר צמר עורות התופרות בפשตน ולהלפרן יתר הנגיד עס העדר'. מסורת זו נשתרה גם מפיו של ר' שמאול החסיד שמסר' כי' קצני נרבונו ובורובנזה נהגין אישור ללבוש עדות מכוסות בגד צמר', ראה ר'א'ן, ט'ימן קין. חומרה זו נשתרה מכמגנעם של מקצת אנשים שהיה מחייבים בכך עד לתוקפה מהאורת, ראה תרומות הדשן, ט'ימן רצין. בין כך ובין כך אין ר'ז'ז' מצין שזה חלק מפירושו, יוכל להיות שהוא מצטט תשובה או פירוש במקומות אחרים. מכל מקום, מעורות יהידיאת זו קשה לקבוע שר'ב' חדראי פירוש את מסכת תמיד. לחשערות על ר' אברהום אשר שחה חיבר הפירוש ראה אמר'ה חרוביי, בענין סתם יינט של גויטין / נוועם, יג (תש"ל), עט' קמא: 'על' ברודען שעוזה [ב' אברהום הגזכר בתוס' עז' לח' ע'א, ד'ה אלא – ע'ב] וזה שחייבר הפירוש על מסכת תמיד – והשערה בעלמא היא; וראה י' וסמן, (לעיל, מבוא, העדה 4).

ראה גם: י' בער, 'עבותות הקרבנות בימי הבית השני', מחקרים וMESSOTOT עם ישראל, ירושלים תשע"ו, עט' 451, העדה 138.
32 ראה: י' עפסטיין, 'תוספות אשכניות ואיסלקיות קדומות', בטור: היג', מחקרים בספרות התלמוד
33

חכמי צרפת ³⁴ המצווטים בדבריו מובאים בשם 'תוספי' צרפת'. ³⁵ ר'ש'ז' מצוטט אצלן בדרך כלל בשם 'קונטראט' ³⁶ ורק פעמי אחת הוא מצוטט 'ריש'ז' /, ואף ואת מתוק ותוספי צרפת'. ³⁷ תוספות סתם מצוטטות רק פעמי אחת. ³⁸ מайдך גיסא, תוספות אשכניות מצוטטות כמה וכמה פעמים, וכן נקראות תוספות 'שנת'יסדו' לפני ריב'א הלוי'. ³⁹ דברם משל ריב'א עצמו נזכרים כמה פעמים, וונן נקראות תוספות 'פירוש' רבותינו בשפעריא' ⁴⁰ ופירוש'ן ('פרטוני') חכמים אשכניים נוספים המצווטים הם 'פירוש' רבותינו בשפעריא' ⁴¹ ופירוש'ן ('פרטוני') של ר' שמואל החסיד. ⁴² ליזהו הפירוש חשובים במיוחד האיטוטים בשם 'מוריה הרוב החסידי' ⁴³ שהוא כנראה ר' יהודה החסיד, ⁴⁴ ומורי הרוב אפרים'. ⁴⁵ כמו כן מצוטטים בפירוש מפרשין', ⁴⁶ פרשנים', ⁴⁷ ייש מתמהיים', ⁴⁸ ייש שגורסין', ⁴⁹ אי'א'. ⁵⁰

ובשלונות שמיות, ב' ירושלים תשט'ה', עט' 663, העדה 6; י' תא-שמע, 'מצות תלמוד-תורה כביעה חברתי-יהודית ב"ספר חסדים"', בר אילן, יד-טו (תשל"ז), עט' 98-113; ובעיקר עט' 104; וראה H. Soloveitchik, 'Three Themes in Sefer Hasidim', AJS Review, 1 (1976). kk. 339-354 בעיל התוספות, עט' 25. יש להזכיר שני סוגים התנוגות לתנוגות, ואין להזכיר ביחס להבנה: האות מציצה אלרטוניבקה והיתר-חסידית ללו של בעיל התוספות, והשניה – והפירוש המקורי לר'א'ד הוא דוגמה מובהקת לכך – מציצה לה אלרטוניבקה לימוד-פרשנית.

רשימת האנשים והספרים בראש מוחרכות גולדשטייך איננה מלאה, להוציא הלומדים אצינו להלן את כל מאיה המקומות שבהם מוחרכות האשים השונים ובכללם אלה שנרשמו אצלל. ר' יעקב ר'ת': פ' ט, טו, ל, מ, מ', ס, ס' ר' יצחק בר' שמאול: עט' ג, ט, ול' (ר' יצחק אבוי' של ר' אלתנן), קיח; [לגביה הציגו בעט' ג לא מפרש שהוא מוטשי צרפת]. ר' אלתנן בן ר' יצחק: עט' ג, ט, טו, י, ט, ס, ס' ר' יצחק בר' ברוך: עט' ג, ט, ס, ס. תוספי ציטוט מוחרכים בעמודים: י, ט, טו (ל'במותו), לו, לו, מב, מט, ס, סא, סד, סה, עב, עג, עד, עה, פ, פא (ל'במתן מידות), פט, קי, קב, קס, קית, קכו, קל.

ספ, עט, קב, קה, קי': בכולם מפרש שאין ומיירש על מסכת תמיד. עט' ג. והזיטוט במחודרת גולדשטייך עט' קטו: 'כבר פרש'ז' לה לעיל' הוא בוודאי טעות, כפי שציין המחבר לנכון בהערה 230. הציגוט הוא על ר'ד הדרוטים, כיון שכחבי יד ירושלים והפסדריה הבריטית לא הועתק ריבור זה. ב'ז' נז' יוק: 'כבר פרשי' לה לעיל' (לשון כען ר'ה למשל עט' קכו). יש לנו' גמה שנודפס בעט' מה: 'ישם פ' ריב' ב' ר' ז'יל' [כ'?] יהוד', והזרבאים מתאמאים לדבר ר'ש'ז', ראה שם, העדה 461.

עמ' ג; והם תואמים למה שכתוב בפסקין ותוספות לתמיד ובפירוש הרוא'ש לתמיד. וו הילשון בעט' ז'ה. וכן בעט' פ, צח (כולם ותוספות לטסכת יומא). עט' קכח – תוספות תנגינה. 'תוס' שבעט' סד במחודרת גולדשטייך הוא טעות; בכתביו יותר כתוב: 'בתוספות' – בתוספות' – וההגה מיותרת, עי'ז'. גם ברשימות האישים ציינו כמה 'תוס' במקום שצרכן לחיות' לתוספות'.

עמ' מות, ג, נב (בתשובותיו). 41 עט' גט.

עמ' ג, ז, כב, בז, כה, ל, לא.

עמ' ג, פט, ק, קח.

ראיה אורבן, בעיל התוספות, עט' 356-355.

עמ' מות, קי, קד.

עמ' א, גז, פט, ג, צד, גולדשטייך: מפרש, אבל כ' ני' המפ'. כ' המוריאן הדריטי: המפרש'י), קו' (ל'במתן חולין), קט' (המפרש' פ' שני ומט' יומא/ התווחה מהזרות אלין, עט' 94, קיג, וראה עט' עז: 'וכל המפרש'.

עמ' סח. 48 עט' גז, ע. 49 עט' קל.

עמ' גז. טעם' גז במחודרת גולדשטייך משמע לאורה שמחבר הפירוש מתייחס לתלמידיו: אבל סימן לדבר קצת גירוי לחתת פתח לתלמידי', אבל במחודרת אלין: 'תלמידי', ובכ' ני': 'תלמיד'.

והשווה עט' פב: 'ובדי' שיאנו גוז להתלמד נגידים בכאן'.

מסקנתו שאפשר שבעל הפירוש המioms לראב"ד שילב קטעים מפירושו של ר' ברוך בפירוש שלו.

ג. פירוש בכ"י פריס 1408 – הפירוש נדפס לאחרונה על ידי הרב שמחה הסודה בספר הוכרן לרוב ב' זילטוי, ירושלים תשלי"ז, עמי קו"ה. המהדורר כינה אותו 'שיטה' למסכת תמיד לרבענו שמואל ב"ר יצחק וצילה". וכן כתוב בהקדמה: 'כתב היד המתפרסם בוה לאשונה קורי' "פירוש תמיד לרבענו שמואל ב"ר יצחק ולה'ה" והוא לאחד מרבותינו הראשונים שלפי שעה לא הצלתתי להוותו בפריטים שמעבר לדיית שמו והנזכר בתוך חיבורו'. המיעין באזכור היחידי של השם 'שמואל ב"ר יצחק ולה'ה' בחיבורו שהוזכר מובא בתוך העדרה המאוחרת לנוף הפירוש. בעמ' קצ"ב-קצ"ג מובאים שלושה פירושים למילים: 'מפ"ב ריבוא נעשה'; בין הפירוש השני והשלישי נוקף הקטע הבא: 'יש מקשים אםאי לא קאמר לאפיקי ממתנית' דגב' מגירפה פרק ודרוכין דמסיק מהא נקדים יש בה... וסימיניך מתני' גומא... נ"ל ולא קשי מידי דה'פ' לאפיקי מדרכה... אבל לדרכי המתניתא לשם מהזקota את דעתו של אורבן שלל את ייחוס הפירוש לר' ברוך בר' יצחק, ומחזקת את

ציל': 'שרה'?

55 גלגולות המציגנים כ'הגה'ה' או כ'הגאה בשולי תגלון' יש בעמ' קצב, קצג.

56 פירוש נוקף ובו מוחכר ב"ר יצחק נדפס על ידי מ' בלו, שיטת הקומונים על מסכת קירושין,

57 ניו יורק תש"ל, וגם שם וזו שמו של חכם שחשוף את העזרתי בוגין הפירוש, ראה א' ארכן, בעיל' התוספות, עמ' 248.

58 העורך מחורר רק בעמ' קצב, אבל יש מקומות נוספים שנראות מהם שהוזכר טופע ממן. ראה, למשל,

עמ' קצט, הערה 2; עמי קצב, העדרה 42. פירוש רשי' נוכחים בעמודים קצ, קצט, קצט, ראי,

רג' (פעמיים). לגבי היצוט מדברי הרמב"ם הלשון מונגתה, ואפשר שתalking מון גיגילין: 'חידושים

לקטורת אמר' ביזמא בפ"ב' בגמרא לפי שהא מערשת מפי' הר"ס ויל' בר' ה' חיל' לך אטרום חדשים

שלא הקטירו' קטרות מעלים ייט'רו'.

59 בעמ' קצ'ה מוצולחים' התוספות' צ'רי'ץ' פ"י, 'המצטט בעמ' קצב, נראה שהוזכר מבعلي התוספות ציטטו את דעת ר' ר'ת' בתוספות יואכ'א כ'ע'א, ר'ה' נבליעין, חבירו סד' ע'א, ר'ה' דישון; 'רו'י' מפרש' בעמ'

קצ'ה מתאים להעת ר' יצחק בר ברוך המצטט בתוספות יואכ'א כ'ע'א, ר'ה' זה בעין;

המייחס לראב"ד בעמ' ס'א. יש גם מקומות שבהם הפירוש מזואם את דעת התוספות, והוא ממש עלי'

קפט: 'שריא להצעין, אבל בכישעה אסור אפי'לו קשיין' שהיה דעת רבינו חם הנזכר בתוספות יואכ'א ס'א.

עמ' קצ'ר (צ'יל': אתחד?) הדרבים מתאימים לפירוש ר' ביזמא; ראה העדרה 3.

60 עמ' קצ'ר (צ'יל': אתחד?) הדרבים מתאימים לפירוש ר' ביזמא; ראה העדרה 46.

הפירוש מצטיין בארכיות רבה, והוא מתגלה בקהלות מעניין לעניין בלשונות כעין: 'יאגב גרא'.⁵¹ במהלך הפירוש שורות העדרה 'בקורתיות' שוניות.⁵²

המעיין בפירוש המioms לראב"ד חש שקיימים בו לפחות שני רבדים. הרובד הראשון, הבא בדרך כלל בתקילת הדיבור, הוא רובד של פרשנות מילולית הדומה באופיה לפירוש הנקונטרס ורש"י לתלמיד. על גב רובד זה נסוף הרובד הייחודי לפירוש זה, ההן ועמיק בכל תלמוד נקבעה בחיבורו אחד (רש"י) بعد ההרחבות רשותם בפירוש אחר (תוספות וודמיים), והרי שבפירוש המioms לראב"ד שני רבדים בהם הוא על יד זה.

סביר לנויה שהרובד הפרשני הבסיסי איננו חידשו של המחבר, אלא חלק מורשת פרשנות ה'קונטרס' האשכנזית. ואכן, בדיקה והשוואה של פירוש זה עם שאר הפרשנים מורה על קרבה ורבה ביזירות של רובד זה לפירושם של רבינו גרשום ור' שמעיה.⁵³ גם הצעינים לפרשנים קרובים בדרך כלל לרבג'ה ור' שמעיה.⁵⁴ דרכ' שימוש זו בפרשנים קדומים מהזקota את דעתו של אורבן שלל את ייחוס הפירוש לר' ברוך בר' יצחק, ומחזקת את

למשל בעמ' ה: 'יאגב גרא נפרוש', עמ' כה: 'יאגב גרא נגי נפרש הדוא רמדות'; עמ' לב: 'ילשכת פלהדרין הוואיל ואתא לדין נפרש בה מילטא', עמ' נ: 'יכאלים הוואיל ואתא לדין נמי מאה בעמ' סב: 'טפבי שיש פרשנות שחובבו בכאן... ניכא בה נמי מילטא'. עמ' צב: 'יאגב גרא נמי מאה בעמ' סב: 'טפבי שיש פרשנות שחובבו בכאן... ניכא בה נמי מילטא' (עמ' ל): 'ומא' השוארכו בחרט' צורת בשם ר' יעקב ו'ל בעמ' בשימור של כ"א' מקומות [...] שנינו לעיל' פילא בקופא דמחטה ניניור אל' ומצא בזון אודם ז' ורגל ע'כ אין להאריך בזום', הר' האהיריות של שעילצמה אינבו מגונה אל' כהאנן הפרש נכו' לועת מהבר הפרשן. סגןנו כביבה והגולש ביביריה עזמא' של הנושאים גדרקרים בדרכו של מלפסש מגוון אצל וחכמים בני דורו של המחבר, כמו ר' אברהム בעל ערוגת הבשש וראה א' ארכן, ערוגת הבשש, והלק' ג', ירושלים תשכ"ג, עמ' 159) ובועל יהושע תנאים אומרים. השווה וסמן (עליל, מבוא, העדרה 37, עמ' 51, העדרה 87.

ראה עמ' זו: 'כיבור לבי שמות האווארים בירושלמי'; עמ' י-ז'יט: 'הכדרל הסדר שבין תפיד למידות: עמ' לט: 'דין בהבורי' נושא בין ברויותא, ספרי המשניות החלקים בעניין, ותוספות [במהוורת גולדשטיין, עמ' לט, ובמהר' אלין], עמ' 35: 'כך היה שנירה ואת הבבירית בספריהם אבל סדר המשניות...'. ולא 'ספר' אבל בספריהם יוזבניא' כבונת הדרפסם, וכמכן שאן מקום לכל הדיקרים וההקרוקרים ששתול במקום זה, והשווה ש' ליברמן, ספרי ווסט, ניאירק תשכ"ה, עמ' 9-10; עמ' נה: בירקר נסה בתוספותה; עמ' בט: 'הדקער של פלטמו' ובה מאה משנה מסכת מירות לתמיד'; עמ' ע: 'זה אינו מן הבבירית ונראה פ' הפרשנים שכתו בಗילן ספרים וממעיקרים העתיקין וכיתבו על סדר לשון הגמורא. וכךrai' להיות בספרי': שם: 'אכען גנא ירושלאה הוא כל הסדר שכאן לפיכך לשנא קליל'א וצראק אא קצ'יל'; עמ' צח: 'בירקר לשונו של בעיל תלמוד'; עמ' קא: 'בירקר יוסה של המשנה לחוספותה; עמ' קד: 'יאעע' שגירסת הספרים הוא מובלעת נואה שמוסבשת והוא בטעות הנראות לעיניים, כך של הגירה הגירסא'; עמ' קט: 'יבט' שטי הלוחם בגיןות גרטזין [...] אמת שברוקתי בשני [מרור' אלין, בטעות: בשש] סדרי המשנה ומצתאי כך אבל בספרי [בצ'יל' בון ד'ר ובכ' נ'']. מהדורות גולדשטיין: 'בכ'ר' שוועתק מספר שן בולב לשם מאן גראדיין הדרקרים שכ' הוא' (וואה' ז' זוכמן), כתבי די ומסורות נסוח של המשנה, דברי הקונגרס העולמי והשבייעי למורי יהדות, ג', ירושלים תשכ"א, עמ' 2228, העדרה 55). על כל מה מן המפאגים של יהודיה והשוא' בבחינות תוספות אשכנזות רצופות' ראה ז' זוכמן (לעל', מבוא, העדרה 37, עמ' 49, העדרה 81; עמ' 51, העדרה 87.

ראה לעיל, מבוא, סמוך להערה 44.

ראה לעיל, העדרה 46.

פרשנים⁶⁰ או 'ע"א' (=ענין אחר),⁶² 'ל"א' (=לשון אחר),⁶³ 'יש מקשים',⁶⁴ 'מצאת'.⁶⁵ המפרש נועד בתרגומים לשם פירושו מיללים,⁶⁶ ורק מעט הוא נוגע בענייני נוסח.⁶⁷ הרו' שענין לנו כאן עם חכם המכיר את פירוש רשי' ואות פירושי בעלי התוספות את דבריו העורך ואף את פירוש המשניות לרמב"ס וכן פירושים נוספים שאין הוא מצינן. מכיוון שאין לנו כל ציטוט אישי שלו ולא אוכר של מוריין, אין לנו אלא ליקוט שוויה הפירש יתאפשר על פי ציטוטים ואוכוורים המתוארים אותו. לעת עתה לא מצאת-Calala בערל הפירוש תמיד המצוים תחת ידינו.⁶⁸

על הפירש אפשר אל אוצרו מכל הבא ליד, והמאפיין העיקרי שלו הוא האקלקטיות. כאמור לעיל, נראה שהמחבר הבכיר את פירושי הקונטרס השונים למסכת, וחילק מפירושו מסתמן עליהם. לעיתים נראה שהוא שחקלקיות איננה מעשה ידי עורך אחד שלikt אל חיבורו פירושים שונים, אלא תוצאה של שלבים שונים בחיזורו הփירש. דרך זו בולטת כאשר פירושים אלטרנטיביים באים שלא במקומם.⁶⁹ סוף דבר, הון שם המחבר והן דרך היוזמותו של פירוש זה אינם ידועים לנו לעת עתה.

61 עמ' קפט, קצב, קגד, קגדה, קצת, קצת, רא, רב, רג.
62 עמ' קצב, קצת.

63 עמ' קגד.
64 עמ' קצב, וזה קשיית התוספות שתירוצה הוחר שם בשם 'ר'.

65 עמ' קגד.
66 התרגומים ذיכר בעמ' קגד, קגדה, קזוב (שלוש פעמים), קצט, ר, רא, רב, רג. תרגום יו-שלמי מוכא בעמודים קצט, קצט, ר. בעודו מעתיק מן התרגומים בלבד לצין זאת; ראה הערא 7.

67 עמ' קפת: 'יש טרסי' / עמ' קגב (ספור על הערא 13, עי"ש); עמ' קצח: 'אם כתוב במשנה... ואם כתוב במשנה... (לשון קרבוה לו מציה בפיירשו של ר' שמעי'; ראה לעיל, מביא, הערא 24); עמ' ר: 'יש שאינם גורסין שבין העמורות... הילך גורסין הכא... וכך ראה להפרש'.

68 על היקחה שבין לשונות בפירוש האשכני והאנגי' שבסכת ביד סנקט פטרבורג לאלה שבספרוח זה, ראה לעיל בסוף המבאו.

69 למשל, לאחר סיום הפיירש של כל המעשה בר' אבא ובב ספרא (כו ע"ב) חור לפירש את ראש הסיפור: 'אם כאן ובפ' בתרא דרכות א'יל' או 'אבאי' (עמ' קפט). בהდפסה והתחלפו שני הדרפים קפט וקגד, והסדר צ"ל: קפת, קג, קפט). גם המשפט שנכתב בעמ' קגד, ספור להערא 51, אפער שווא נבע טהון העתקה משני מקורות שונים: החלוון 'ק' מפושש בסכת שקלין', שנכתב עפמיים בעמ' קגד, ואבג עניין ווחר בעמ' עניין, וורה על צין זה; 'בו' – קל' קסן' נכתב עפמיים, במקומו בעמ' קגד, והוא שיק למעליה, והוא יוצר כפילהן, ראה קזו; בעמ' קגד יש קטע שלפ' שלא במקומו, ולגביו נכתב 'ה' שיק למעליה', והוא שיק למעליה, והוא הערא 30. בעמ' קצת לאחר שפירוש את המילים 'ע' קרן' צפונתי מערבית על טבעת שנייה' (בלילון הומרה לאחר שפירוש אשכני אנגני' נביב טברובג), הור וגיטט שמי פירושי ר' בסכת יוספא, ואח"ב כפל את ריבוי מתחילה על טבעת שנייה' והוסיף פירוש גוסfic אשר קרוב בלשונו לפירשו של ר' שמעיה, וראה לעיל, סמוך לסוף פסובא. בעמ' קצת כתוב: 'ורבעים של או' – קורות של או', על גביין – מז'לו, לוחות של או', 'המלים' ו'ורבעים'... מז'לו' והות למצו אזל' ר' שפעה (אבל שם הנוסח: ורביעית) ואחד כך הוסיף פירוש נפק ל'רביעית' – לוחות של או', והוא הופיע מהמא בא בערך ערך רביעית (דרביו הובאו במקומות לראב"ר, עמ' בג).

פירוש אשכני אונוני

מסכת תמיד

[פירוש חדש על'] מסכת תמיד

[כה ע"ב] בג' מקומות הכותנים שומרם בנית המקדש מפני הכבוד שלא יהא במקדש לא ביום ולא בלילה שלא יהו שומרם פעםיס² בתוכו. בית אבטינס וbeit hnitzin הרו' שם עלויות כדרמן, בוגם. והרובים שומרם את בית המקדש שם בעליות. רובים יולדים כדמתרגם' רביא.³ בית המקדש ביפה בבני של בית המקדש ביפה היה, ואותו בגין של ביפה היה בית גדול והוא מוקף *רוובדין*⁴ של אבן. *רוובדין* מפ' בוגם⁵ והיינו אכן גוית חתוכות ומתקנות לצורך כסאות וסלקי' בהן *למצותאות*,⁶ לאיצטבותו שהיה עולין מאייטה לאיצטבא שבענן זה היה עשוי, שהו אבני חתוכות והוא משוקעות בគותל עמה לפני המקדש ויזאות מן הכותל לתוך בית המקדש בצד הקרן ועל גיבין רוביון קדרות מהן שהו יוצאות נמי מן הכותל והוא כען מעלות וה על וה דומה לטסינו על גיבי טסי. וקני בית אב שהוא עובד שם היו ישנן שם על אותן רובדים, ובוגם⁸ מפ' אמריא לא מעיל מטו. פרחי בחורי, אותם בחורים שהביאו ב'שרות שהו דראיין לעובדה קרי לו פרחי כהונה כראמרי' בפ' הכל שוחטי⁹ כהן שיביא ב'שרות עד שירתת כשר לעובדה וילדים שעידן לא הגיעו לפפרקן קרי לו רוביון.¹⁰ לטטו כמו וכסת¹¹ לטטו הארץ. בכשות עזמן בגדי חול. אידע קרי' כגון שהוא ישן ואירע לו קרי.¹²

[כו ע"א] במסכתה במחלוקת החולכת תחת היריה. ומתיילה היהת תחת המקדש ובכל המקדש

* סימני ההודה: (...) מהקה או סיכון למזהקה בכתב היד. < תיקונים של המהוויז. [...] תיקונים בין השורות, העורות גילון, השלמות של המהוויז, וקריאות מסוימות. והערות ביןolin ובין השורות, ציינו גם בהערות השוליות. בכל השלמות של', אורך והשלמה מותאים למספר האותיות המԹוששות בכתב היד.

1 גילון.
2 עניינה של המילה אינו מובן.
3 תרגום ר' נא, ת.
4 בכתב היד: רוביון, וכן בסמור.
5כו ע"ב.

6 בכתב היד: 'למעוטות' / להלן,כו ע"ב, ר' גיאורתא ור' הא' אבוי: דמצבתה.
7 הושוואה של 'מצותאות' – איזטבא – סתו על גבי טסי, מציה בפירוש ר' ג'לה' לדףכו ע"ב (מהודרת גולשטוף, עמ' רט) וממנו בשאר המפרשים.

8כו ע"ב.
9חולין כו ע"א-ע"ב.
10 השווה להלן, דףכו סע'ב, ד"ה חתום, ובהתורה 50.

11 כתובות מה ע"א; ב'ם קיג' בגבי' כתובות בארכ' יש גורסן: 'כתובות בארכ' – ראה הדיווח לר' אב"ד והמפרש, וכן שמען אף בפי' רגמ"ה, ובישיטה': 'אש' כתובות בארכ', כתוב של'. ג'ירת' כתוב של'. בפירוש הרוא"ש טסיסים: 'ול'ג' כתובות' – וראה חילופי נוטחותאות אצל A. Brody, *Der Misna-Traktat* 1936, p.44

לפירוש זה 'ירע קרי' לאחר מרוחה כהונה. המיחס לר' אב"ד (עמ' בג) פידשו על השומרם.

[כח ע"ב] המאוכלות הפנימיות (>הגחלים²⁷ שנכbo >שועשים²⁸) פחמן. סליק [כו ע"א] מנא ה"ט שייזו שומרים בבית המקדש.²⁹ ובתי³⁰ והחוננים וגור' משה ואחרון ובני שומרים משומנות וגור' מה מצינו משכן שייזו שומרים בתוכו אף בבית המקדש כן.³¹ ואך מותיב אמריאן שימור בעלמי אשכלה דבעי כר' ואלו קרא כהנים ולויים בתדי הדדי היי שומרים המשכנן דכתבי משה ואחרון ובני, ומשה לוי היה וקא תשב' לו בהדי הדדי מכל דהו שומרים בחדרי הדדי ואת אמרות כרבנן לחוד.³² אמרי הכי קאמ' והחוננים לפניהם גור' דקרא הכי משמע וחוננים לפניהם קדמה לפניהם אהל מועד מורהת שמוש דהיננו הלוים אבל³³ אהרן ובני שומרים משומרת דמשה קאי אהונים ואחרון ובני אשוורם משמע המשח לחוד ואחרון ובני לו הדר מקום ובני בשני מקומות הר' ג' מקומות.³⁴مامאי דמשה שהיה נוטר לחוד ואחרון ובני לו הדר, מדכתבי החוננים ובתי³⁵ שומירת משמע לילים חוננים לחוד וכהנים שומרים לחוד ומשה קאי אהונים ואחרון ובני אשופרים לדפריש'. ואימ' כלוחו שומרים אהרן ובני בחור מקום הו, ואגן בג' מקומות תנן, מה משה בחור מקום דראיין לחודיה קאי אהונים אף אהרן כר'. רב אש' אמר³⁶ דקר' נפקיה שהחיי הכהנים שומרים בג' מקומות. ה"ג³⁷ שמירויות כתיב בקרא בג' אהרן ובני דכתבי³⁸ שומרים משומרת בית המקדש למשמרת³⁹ ובנידן היי שומרים במקדש בג' מקומו.

[כו ע"ב] דגביה מגיבי בעליה שעוזה חומות הבית גבוחים הרבה שדורמים לעליות ועל כן⁴⁰ שם שייזו גבוחים הכותלים הרבה קרי לחו עליות. שכנתnis שומרים בעליית מלמעלה [עמודים]⁴¹ ומן העמודים ועד כתול' העוזה היי סכך על גבוחין ומן העמודים ולהזין הוה (סקף) בלא סכך. והמודה היה שלא במקום סכך ורק הוי מתחלקין לשתי כתות שייזו בודקין

בכתב היד: 'בנפולים... שועשו'.

לפירוש זה השאלה היא מאין שכנים שומרים לחוד. אבל המפרשים האתרים פירשו בуниין

שמירת הכהנים (המיוחס לאברהם, ו'ישיטה') או בעניין שמירת הלויים עם הכהנים (גמ' ה'), או בעניין מס' השומרים (הפרש). וחותמא לך פריש כל אחד מן המפרשים אף את המשך הסוגיה.

אויל צ"ל: דכתבי. לפניו: אמר קרא.

הלשון דמותה ללשון פירוש רג'ם ה', המיוחס לר' בא"ר ו'ישיטה'.

לפי פירוש זה השאלה היא מאין שכנים שומרים לחוד. אבל כאמור לעיל (ערה 28) המפרשים

האתרים מיקו את השאלה בעניינים אחרים: בניין שיש לשמר בג' מקומות (הר' ג' והפרש).

טענית במיוחד ולשון המזיהה בפירוש רג'ם ה', המיוחס לר' בא"ר ו'ישיטה' (הר' ג' והפרש).

שהיא ממשיכה הלאה לשני עניינים נוספים: 'דכת' משה אהרן ובני, משה חי לי', ומשמע וגבוי הדדי هو יתיב, ואכתי מגןך ובשלשה מקומות ומגןך וכחננים (רג'ם ה').

בכתב היד: 'פ'כל'.

ריבור זה והבא אחריו קרובים בעניינים וכבלשונם 'ישיטה'.

לעיל, ד"ה וכתי, ולהלן, ד"ה רב אש' שומרים.

כבראה צ"ל: מס'יפ' ע"ח.

צ"ל: כי' שמירויות. השווה 'ישיטה': אהרן ובני שומרים... ג' שמירויות בפסוק בג' בהנים רמו לג' מקומות

שומרים.

כבראה צ"ל: לפשורת.

המילה 'כ' רואית מיותרת.

לפי פירוש זה, השאלה היא מאין שכנים שומרים...

מלמעלה והלויים מלמטה. וכן פריש 'הפרש'. לפי המפרשים האתרים (רג'ם ה', 'ישיטה', 'ישיטה', 'יש'תא'ר' ו'יש לתוך' שם). ובמפרשים האתרים פירוש דומה אך הלשון שונה למגורי.

ג'לון: בגין' הוור.

אבל המפרשים האתרים פירשו את המשנה ע"ר סופה.

קרוי בירה דכת' וביבירה אשר הכניסה בעל קרי לא היה מוליך דרך העוזרת אלא דרך המהילות.¹³ והגירות היו דROLEות במחלקה מכאן ומכאן (ומקורה) [ומזרחה]¹⁴ הייתה שם כהן היה מתחכם בה לאחר שטבל. וזה כבודה שלא נכנס בו אדם מעולם כל ומן שהיה חברו לשם זה היה הסימן: געול יודע שיש אדם שם ולא היה נכנס. נסתפג, בא וישב לו בבית המקדך עד שהשערים נפתחים היה יוצא והולך לו לחוץ לפני שטבול יום משתלח תוץ לעוזה בדמיוני בצד צוילן¹⁵ וכל זו לרבות בעל קרי. תתרום את המובח תרומות הדשן. משכים וטובל וכי' שלא היה אדם נכנס לעוזה לעבוד עבודה אף' טהור עד שהוא טובל.¹⁶ וכי באיזו שעזה ממונה בא כלום' מי איכ' וכן קבעו בכיאת הממונה דאמרת שהיה משכים וטובל קודם ביאת הממונה אלא ודאי לא היה זמן קבוע לביאתו, שלא כל העתים היו שות שפעמים היה בא הממונה מקרים הגבר כו' והילך מי שהיה רוצה להתרום היה משכים כמו שיכל ואות' היה בא ממונה ורופא עלייהם לאחים שבכובית המקדך והם זו פותחין לו. וכפאי מי שוכו, וכי' שאירוע לו הפיס היה תורם ובגמר¹⁷ פריך לה למתני' דלא קשיא (ל'ריש' לסיפה).

[כח ע"א] פשפש¹⁸ זה פתח קטן שבצד שער גדול וכן עשין בארץ אשכנו שעל הגדר של עשין הקטן¹⁹ והקטן פתוח כל שעה והוא אווֹן פתח קטן שנכנסן מבית ומוקד לעוזה בדמיוני בgem²⁰ בו הונכנסן בו לעוזה כו'. אילו הוי הולכין באסדרה שבכובית דרך המורה כו', שהיה אבסדראות סביר לעוזה מבנים על פני כותל העוזה בעץ שהי (עומדיין) [עמודים]²¹ וכן והעמודים ועד כתול' העוזה היה סכך על גבוחין וכן העמודים ולהזין הוה (סקף) בלא סכך. והמודה היה שלא במקום סכך ורק הוי מתחלקין לשתי כתות שייזו בודקין לראות שייזו כל השרת במקום בשלום והוילך ועד שמתכבדין למקומות שעשין חביתין הנגעו אלו ואלו הוהילcis דרך המורה ואלו הוהילcis דרך המערב וייאמרו אלו לאלו שלום, כלום' מצאותם כל הכלמים בשלום ולא נפק מהם כל'. ה"ג אומר לו המזרה²² שלא תעג בכל' כו' עד סוף המשנה לא איתפרש לנו ספר.²³

דה"א כת', יט. הפירוש לפ' דעת ריש' לקיש, יומא ב' ע"א.

בג'ילין נסוף בכתיבת אותה: במשבבה במחלקה, ומסבב היה תחת הבירה, וכל המקידש קרי בירה.

בנוף כה"י: 'ומקורה', והתיקון: 'ומזרה' בין השורות.

פסחים ט' ע"ב.

על פי יומא פ"ג מ"ג (ודף ל' ע"א).

לפנינו: חכה.

כח ע"א.

וה המשך פירוש המיחס לר' בא"ר, עלי' סג: 'בדרך השרים שעושים פתח קטן בתוך פתח גדר או אצל פתח מן הגדר'.

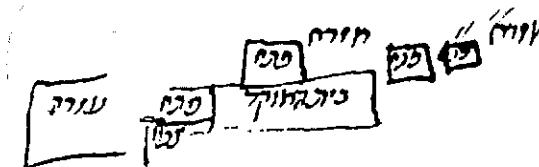
ס' ע"ב (על יי המשנה בגמ' ר' פ"א מ"ז).

'עומדיין' נוקדה בכח' למחוקה, ובג'ילין תוקן: 'עומדים'.

כל הזריבור הזה, כבבש מילה במליה, מזי' ב'ישיטה', עלי' קאצ. אבל שם: 'אבסדרה שבכובית דרך המורה' נזקן' שמה שפ' המשנה בגדה ב'ישיטה', ובג'ילין: 'בג' הוור'.

אבל המפרשים האתרים פירשו את המשנה ע"ר סופה.

תת"ד בסדר ויקח קרח⁴⁰ וגם את אחיך מטה לוי שבט אביך הקורב איתך וילו עליך וישראל בעבודתך הכתבי מדבר והכי קאמ' ליה רחמנא לאחדן ושמרנו הלוים אתר בעבודתך באותו מקום שאתה עומד, אינגי⁴¹ אלא בעבודתם שישמרו במקומם בפניהם עצמן כמו שהכהנים עומדים למלטה בעליות וולווים מלמטה בבית דמתקום אחר הוא ואה (החוק)⁴² אחר והוקף הוא שריר העלה עמדת על (הכהנים) הבית והוין גני הכהנים בפניהם עצמן ולויים בפניהם עצמן שריר התקאה מפסקת בינויים. (ואר) [וחד]⁴³ שומר «להוד»⁴⁴ בתמייה, והוא דהוה ליה לבית המקודר רק החשיב לבית המקודר בתוד מג' מקומות שהכהנים שומרם במקדש ואמר' לעיל דאותן ג' מקומות בכל חד וחד הווע שמור ואמר' כי משה. ומיניגו כי אחד פתתת לוול' כי. פשפש קען פתח קען היה לו בעצדו שכנו נכסני לחפש העורה בכל בקר ובקר לריאות אם הכליה שורת כלום בשלום ואוטו פתת גודול שהירה פתוח לא הווע פותחן אותו בשנכנין לבולש העורה. קרני מידת ב' שעורים הייל לבית המקודר אלמ' שני שעורים הייל לווער לשער, ומנגני כיוון דשעריט של בית המקודר הווע קיימי אהדי והוא סומכין⁴⁵ זה להה סגי להו בחוד שמור, זוי להכא ולהבא ובגען⁴⁶ זה הי הפתחים הא' במקצע עזורה צפונית של בית המקודר חד לצפונו של בית המקודר כזה:

זוי לשון עין.⁴⁷ ג'ירואה אצטבאתה דעתכטבא כדפרישית גב' מתני'. מדקאם' ג'ירטה אלמא שהו אבנים חתוכות ומתקנות בברזל בבית המקודש, ומוי הוו מייפלגי אבנים כלום' ומוי אבנים חתוכות ומוחלקות בכוכת בית המקודר והכתבי והבית בהבנותו אבן שלמה מסע גבנה והמקנות הגורון כל ביל' ברול לא נשמע בבית הבנויות אלמא הוו אבנים חתוכות בברזל במקדש. אם' אבוי 'דמתקני'⁴⁸ בחוז' ומיתו כלום' חוץ למקדש הי חתוכין אבנים גדולים וקטנות ואה' הוו מביאין אותו למקדש בשום מתקנות והו יוצאות חוץ לבותל בבית המקודר דהוינו ג'ירטה דעתכטבא,⁴⁹ אבל בבית המקודר עצמו לא הי חתוכין

40. כמ' ית. ב.

41. קרא: או אינן.

42. גם לאחר מחלוקת המילה אין המשפט מובן, ונדריך להיות (בdomine le'siyeh), עט' קפה): 'והיקף אחד הווא שהעליה...?'.

43. בגוף כה' זיא: ואו, וסמן למוחיקת, ובגילוין תוקן: וזה. והשון בירבו והבדיבור הבא אחריו (עד 'בחוד שומר') קרובה לו ש'שיטה'.

44. כנראה צ'ל': סומכין. בכתב היד: להן.

45. קרא: ובענן.

46. קר' ב'שיטה' ('מעין'). מפרשים אחרים פירושה מלשון ראייה והבטחה.

47. בכתב היד: 'ומדקתי ני'.

48. קר' פירוש א' ב'שיטה'. שאר המפרשים פירשו שנוצרו כסאות ומדרגות על ידי הבלטה של חלק מן האבנים מן הקדר. עיין פירוש רגמן'ה, ראב'ד, המפרש ורא'ש.

האבנים והינו דכת' לא נשמע בבית הבנותו. ומנא לנ' שהו מביאין אבנים מבחן מותקנות גודלות וקטנות דכת' אבני עשר אמות ואבני שמנה אמות. ואמאי ישנים על הרובדי' ולייעילו מטות ולחיו ישנים עליהו. התם קרי' להו רוביים דקANTI ריש' דמתני' והרוביים שומרים שם דהינו ילדים והדר קרי' להו פרחי בחונה והינו בחרום שהגדלו כגן השוגדי' ומוציא פרת.

[כו ע"א] דלא מטו למייעד עבודה שלא הביאו שתי שערות. לעניין אחר⁵⁰ התם קרי' להו רוביים, פרחי קרי' לאותם שהגדלו והביאו, הינו בעידגא דלא מטו למייעד עבודה דהינו בתחלת הלילה כשמתחילין לשומר דאכתי לא מטו למן עבודה דהיא «ליל'ה»⁵¹ לאו ומן עבודה היא ואפטול הבי' איתה בילדים הכא דكري' להו פרחי כבר הלכה הלילה והגיא סמור ליום והגיא ומן עבודה והילך היתה בחרום שהו ראיין לעכורה. המשה שומרם היו על המשה שעירם והר הבית כי מסתמא איקרי והכל רדר הבית אלא מה שלפני העזרה בין החומה לעזרה הוה לי חד זינא לחד ובזרה ממש חד זינא לחד. והלויים כי' מקומ דכת' לモרחה ליום⁵² שהה צפונה ליום ארבעה לנגביה ליום ד' ולאסופים שנים. אסופים אלו הלשכות שהיו חוטפות לבית. שנים לפטור⁵³ פטור⁵⁴ בסמו', לмерעב ארבעה למסלה שנים לפטור שנים לפטר. אמר' הני כי' הד ואן כי' א' תנן [אמ' אבוי]⁵⁵ ולאסופים שנים כולם' לא תימ' שנים שנים לאסופים לפטר ולמערב אלא ה'ק לאסופים שנים שנים כולם' לשוכת שנתאספו⁵⁶ שהו שנים, לאוון שנים שתי לשוכת היז שנים, שנ' שומרין, חד שומר לשוכת אחת חד שומר לשוכת אחרת. לפטר למערב ארבעה למסלה שנים לפטר כולם' לאוון לשוכת אותה פנה שהיתה קרוובה למסלה שם היז שני שומרין לפטר. ומהויב השטא בולמר לאוונה פנה שהיתה קרוובה למסלה שם היז שני שומרין לפטר. ומהויב השטא דתרצת לאסופים שכן היז שני שומרם בצייר [להו]⁵⁷ תרתי מכ' ז ואכתי פשו לוו' כיב' ואן כי' א' תנן לא קשי' דהאי' ואפרבר דקאמ' למסילה שנים לפטר לא הווא ודאי' ציר' אלא חד שומר והאי' דקחשיב⁵⁸ תרי בתוד' הוא מקום הווא ווד' מיג'יו לא הווא משום עיקר צירכת שמיירה אלא לאצotta דהבריה, משום דהאי' מקום דאפרבר קאי' סמור למסילה כלפי' חוץ, בר, והיתה החיזגה לכלולו לשוכת הילך לא פשו לוו' לאו שעדרין ווד' מקום, כמאן דאמ' כולם'adam' שאמר כלפי' חוץ. וא' בעי' אימ' לעולם כי' הד הווע דכת' בקרוא כדשמעי' מעיקרה דקא חшиб לדו לאסופים שנים שומרם לפטר דשנים קאי' אסופים ושנים בתרא קאי' אפרבר ולמסילה שנים לפטר דוקא דלא הווי למ' ל'צotta דהבריה, ומהני כי'

50. כלומר: עניין אחר, פטיה לפירוש נוקט. הפירוש השני מצוי ב'שיטה' בלשון הקורבה לפירושנו.
הפיירות מצוים בפירוש רגמן'ה. הפירוש השני מצוי ב'שיטה' בלשון הקורבה לפירושנו.
51. בכתב היד: 'חו' לה'.
52. זה הנוסח בדף'ר' ובכתבי היז פינונצה וויטקין (וهو גוטה הפסוק בדה'א כי' בתרגומים השביעיים). בכ"ז פריס ומינכן וכן כדוגמת רילנה: למורוח (מיניכן: למורוח הלויים, כנוסה המוסורה שם).
53. ספק: לפטרו. בהמשך: לפטר.
54. גילין.
55. כלומר: שנחותפו.
56. היה כתוב: לאו, ווינון בכתב היד.
57. היה כתוב: דקאמ'שביב, והאותיות: 'אמ' נמקון.

[כו ע"ב] אבנוט של כ"ג אשכחן⁶⁹ דכלאים הו, דכת"י ואות האבנט שמשור ותכלת⁷⁰ מודש כיתנה תכלת עטרא. ז' והאי קרא בכ"ג כת"י והאי קרא ובאבנט בר' יתגור היינו שנכנס לפניו לפנים. לא זה של כהן הדיווט דשל כהן הדיווט לא הוות כלאים. בשל כ"ג ליכא מיפור ותיפוק לי מושום איסור' דכלאים. אלא למד' כו' לדידה ניקיט מציז להניחון תחת אש' אפי' ניתנו ליהנות בהן. ימייך (כגון מוך שקיין) מותיה לקפלו ולהציעו חתתו. (כגון) איזימך כגון מוך שקיין גונגי.⁷² אבל אמרו חכמי⁷³ אסור להציעו אפי' תחתו שמא תפרק לו מא על בשרו כשמגען עת עצמו אילך ואילך ונמצא דמעלה כלאים עלין. דמספק מייד' נני בלאים, שאן ראשו נוגע בבלאים. אפי' עשר מציאות כו' מושם אדם מועד לעולם עיר בין ישן וכשהוא ישן יגלה עצמו בבלאים. ואיל' דאמ' באותן שאן בהן בלאים מניהון תחת רاشיכון אבל אבנט לא, דשאר בגדי כהונה לא הוות בזו בלאים, ולעלומ תחת אש' אבנט שמען אי לאו מושום דבגדי כהונה לא ניתנו ליהנות בהן, ולעלומ נמי וזה אבנטו בלאן הדיות. רב אשי אמר⁷⁴ אף' שיש בהן כלאים מגנחים תחת רашיכון ממש אי לאו מושום בגדי כהונה לא ניתנו ליהנות ואפה' לית בהו איטורא דבלאים מושום ורקשין שני⁷⁵ דכת"י הון ש משור וחוטן הוא כפול שעשה⁷⁶ והוא קשין ולא היה בהן חמימות, הילך שרוא. לבישה הعلاה דאית בהן חמימות אסורה תורה ולא קשין דלית בהן חמימות. נmeta פלטרא בלע' מתריא בשעה דדורש שם מקומ'. ⁷⁶

מדוקתני בעל קרי "חולך"⁷² תחת הבירה אלמא מוחילות לא נתקדשו מסיע ליה לר' יונה ר' אמר אבא נמר בגורונו איב' דאמ' לידע אם יש אדם שם. א"ל רב ספרא לעול מר. **שם רב ספרא ונכנס ר' אבא.** בתדר דגnek ר' אבא אמר רב ספרא⁷³ עד כאן לא עיילת לשער

דיבור זה יובילו היטוב על פי הלשון הדומה ב'ישיטה': אבגנו של כ"ג לא זהו אבגנו של סוכן הרווח, כי אבגנו של כ"ג של כלאים דכרכתי ואה האבנט שמשודר וככליה, שיש כתנה תכלת עטרא, והאי קרא נבכ"ג כתמי, ככתב בו רוקם, שכך כתוב בזואה באזהה תזוועה בפרשת צי', ובאבגנו בעידgor, היינו ריחת הרכוזים לזרע ולפיטים באנטום.

תגנית ו ע"ז. פרישות הדוגמאות א"א ב'שיטה'.
 אף בכל תכתי היה של התaldo, וכך גם ברגמן (יעיון בפרש ר'א"ש, ע' קנה, העלה 168), ובע"ז
 זה הבשורה לר'ל"ת, החידושים, סימן שפה, מהדורות ש"ש שלזינגר, ירושלים תש"ט, ע' 233.
 אבל הגירסה ברופוסים: אמר רב אשכנזי בהונאה קשין וו. גרסות הרופוסים כאן רומה לגורסה שבזמא
 סט ע"א, גם בכתביו הדר שם, ראה דק"ס שם.
 רבינו יונה ז"ה, ירושלים

עלין יומם לא עט, ומוקבך ג...
בפשתות המשמע שכלאים קשים מוחרים אף בלבישתם, וכך פריש רשי' בוומה סט ע"א, ד"ה קשיט, ובעיקר בתופוטאות, שם, ד"ה קשין. בקורתו וחולק בעל הישיטה על פירושנו והוא סביר כדעת ר'ת. כך בודק נם במאגרש' ובישיטה, והוא כעין לשון רשי' בוימה סט ע"א.
כתב הד' אורה.

כא חשב תולא מגנייהו לכהנים ופסחו ב"א ללוים ולא תיקשי ולא מידי. והיכי מוקמת ג' לבוגנים והאי קרא בלויים כת"י אע"ג דבלויים הוא כת"י מוקמינו לה בכהנים כד"ר ירושע בן לוי. קתני לעיל חמשה על חמזה כו' מא' שגא הר הבית ערביה' שימור מותכו כדקנתני ארבע על ארבע פגנוטיז מבוגר' מבורח' שמייה' כדקנתני על ארבע פנות מבוגר'ן. ואית מהו ואית חליש ולא סגי דלא תיב' מרוב חלישות. הר הבית⁵⁵ היה המש מאות מבוגר'ן. אמרה על חמץ מאה הייתה העורה ומדת כל העורה היה קפ"ז על רוחב קל' הי' ⁵⁶ והכל קרי' זהר הבית, ולפעמים מחומרת העורה לא היה ישיבה אלא למלכ' בית דוד בלבד וחוץ לחומת העורה ואע"ג דחו' לפניהם מחומרת הר הבית היה בו ישיבה לכל אדם.⁵⁷ וה' שעירם הוא דהו בעורה ותו לא, בתמיה. תרי מגנייהו לא הו צרכי' שמייה' הדשלשה שהיו באגן על רוח צפון וכן לזרוס' הילך לא הו אלא ממש שומרים לחמשה שומרי'⁵⁸ העורה. שמשבעה אמרכלים אמרכל למעלה מן הגובר (cadaver) [קדאייר]⁵⁹ במס' ימא מא אמרכל אמרכליא'⁶⁰ כלום' שמונוה על כולן ומונואה על הכל מה לעשות בדכתיה⁶¹ וגשיא נשייא' תלויים ומתרוגמי' ואמרכלא. דל המשה דהו הבית כדקנתני לעיל חמזה על חמזה שער->⁶² הר הבית פשו לו הז' דעורה. אבל הילוך מהלכין בהן אפי' שלא בזמנ' עבדה, אלמא ליהנות יתינגו. משוט דקא בעי למיתני סופא מייל' דשינה וקתני סיפא מניחין אותו תחת ראשיתן, ואיאיכא הנאה⁶³ שטומכין עליהם ראשיתן. כנגד ראשיתן הינו מן הצד דלא ניבעי ראש כל ליליכא הנאה. ש"מ תפלין מן הצד להבגינו מן הצד בשעת שינוי הדיבינו כנגד (ראש) ראשיתן ותפלין ובגדי כהונה אידי' ואידי' של דבר מצה' ויש בהן קדושה. דילמי' מינדר⁶⁴ גניל עליהו בשעת שינה ונוהג בהו מנוג' בזין. ותיפוק לי' דאסור להבגין תחת ראשיתן אישום איסור כלאים דאנט של ב"ג, וכشمתקפלו עם שאר בגדי כהונה ומניחו תחת ראשיו זוי אסור כלאים.

⁵ על פי מידות פ"ב מ"א; פ"ה מ"א.

בכה"י יש כאן רוחה של חמוץ עשרה אותיות. בගילון כה"י: 'כופר במחמי מרות' [ענין]: מילוי פר(שיכון) בפס' מודות?].

דבר זה דומה לשיטה, ובכלל זה היצוט המשנה ממידות, שainingו הכרחי לפירוש סוגיותבו, ואך אינו נזכר אצל המפרשים האחרים.

כך פירשו רון"ה, שיטה, ר"א"ש. אבל ומפרש פירש שאין צריך לטעמו בשני שעריו בית המוקד. גראה ש"ג": שערו.

בוגריך כה": כדארמי, נוקד למתקנת, ובגילו הנקו: כדאייר. לפניהו הגיעו יגיאן, ובחרותית ג' צ'א: מאין אנטול. אאר רב הנטא אאר בולא, ובירושלמי שאמ ב'.

ה'ג, יב ע'ג: 'תני רבי חייה ולמה נקרא שמו מרבך שהיה מר על הכל'.

נראה שאין זה דבר המתיחיל המציג את לשון התלמוד, אלא סיום של פירוש המפרש את ב'יתנו לברותם בבר

המילה מיותרת.
א"ל, מוגדר

גמרת מיili דשעיר⁹¹ כלום' פרטמים היו צנועין טפי בבית הכסא כדאמרי⁹² שלשה דברים נאמרו בפרטמים וכא חשב זך צנועין בבית הכסא. והבר רבנן הו בין הפרטמים והוא נמי צנועין אבל בני שעיר לא היו צנועין כלל ולהכי קאמ' ליה עדיין אתה דר בין הפרטמים שעון צנועין ולא נכנסת עדרין בין אדומים ואתה נהג מנהגם, ומה שאיבן צנועין אף אתה איןך צנוע וביון דפתח היה נעלן לאו אווח אוועז למחרך אנפה. ורב ספרא שהניחו לבנס לבית הכסא סבר דילם' מסתבן ר' אבא ואומטליה להכ' אל' ליעול מר. ור' אלערו וכור ליטוב מפ' בעינין אחר אייל רב ספראי⁹³ עד כאן לא עיילת כו' שאתה היהת לשם ואמרת לי שאכנס לשם לאו הבי תאן אם גזאו נעלן בו אלם' כי' בנס אס שם לא יבנש חבריו עליין, והיליך אמראי אמרת לי למיעל בעודך לשם, וטעם' נמי דקא' אל עד כאן לא עיילת לשער כו' הו משוס דיאנוו הוו ופרטמים היו צנועין ביוזה. עמודי גודלים.⁹⁴ הדרוקן בלען פי' ואיכ' דאמ' הדרוקן בטנו צבה⁹⁵ ל'א⁹⁶ הדרוקן. תקן עצמן⁹⁷ למוד עצמן⁹⁸ שתמתין מלפנות לחץ עד שתחשך ואם תבוא ליפנות.⁹⁹ וקידם תיקון עצמן¹⁰⁰ ליפנות שחרית קודם הארו ובוי היכי דלא תרחקיק שם תצא להפנות ביום תצטרכ לך הדרוקן כברכות¹⁰¹ כדי שלא יראו אחרים פירעעו לפ' שלא היה להם בת' כסאות והוא נפנין בחוץ צניעות. כס' וקום כס' עצמן תלשוכת שב להפנות ואח' כ' הרם בגדריך גלה עצמן שכן דרכ' צניעות. כס' וקום כס' גגלי כלום' ואח' בעמוד מעל הכסא.¹⁰² שטופ ושתוי כלום' שטופ כוסך קודם שתשתה, כלום' שבמוקם הנחת פיך שפוך מן המים כדי להדריך אותו במוקמו לפי שאם ירצה אחר לשחות אחריך שלא יהיה לו אניות הדעת על שתתיותבו¹⁰³ וכשאתה שותה מים שפוך מהם

79

פק: דשעיר.

80

יעין ברכות ה ע"ב: 'בשלשה דברים אהוב אני את הפרטמים... וצנועין בית הכסא'.

81

מן הפורש שלולן' בראה לבארה שצל': אל' לי אבא... שדרה הוא אמראי אמרת לי למיעל

בעודך שם, כלומר בעוד רב ספרא בכיתת הכסא, ואילו של לפcum: אל' רב ספרא. הפנייש קרוב בינווילו לתשוכת

כ'... כלומר שעיד כאן הוא דיבור הדר, ולא חלק מדבר רב ספרא. הפנייש קרוב בינווילו לתשוכת

האנן בגאנזיקה, ב, עמ' 4 [= איזה' ג, ברכות, התשובות, ס' שעה].

79

כך פריש רשי' בביברות מוד ע"ב.

82

כך פריש רשי' בביברות מה ע"ב, סב ע"ב. אבל בביברות מוד ע"ב' פריש: חולין מעיים.

83

קרא: לשון אחר. ככל ברורה כאן פטילה לפחות אדר שלא הגיע לדיינו או שההפרש צינ' גירסה

84

אחרת שהשתבשה. החלופי היגייסות במילה זו – 'הדרוקן' או 'הדרוקן' – ראה הנחת קווזט בעורך

השלם, ג, עמ' 190, טר' הדרוקן.

85

לפנינו וברוב העדים: תקן נפשן. אבל ב'שיטה' ובכתב יד מינכן: עצמן.

86

ההקשר של שלוש הטילים ואחרונות אינן ברור כל צרכו. semua המשפט קבוע, או טילים אלה הן

87

אשגריה מן המשך: 'שאטן תצא להפנות ביטו'.

88

ב'שיטה': כס' וקום – כסה עצמן תחילת ואחר כך תגביה בגדריך גלה, עצמן שכן דרכ' צניעות. כס'

89

וקום – כסה עצמן תחילת ואחר כך עמוד מן הכסא. שני הפניישים קרובים והשני הוא בדיקת כמו

בפרושנו.

90

בפי' רגמ'ה (וכען זה ב'שיטה'): 'שפוך הכסס עד שלא תשתה בו, משוט נקיות... הילשן שבפירושנו

91

נדאית מבוססת על פרישתו, האלא שאלת השטוף והירשות: 'כלום' שבמוקם הנחת פיך... אותו

92

מקום'. בගלון כתוב חדג' גוטסמו המיליטס: 'שפוף ושתוי' וכו'.

93

כך פריש גמ'ה, שיטול' בפירושו השני, הרא"ש. אבל המילוט לראב' ד' ו'שיטה' בפירוש הראשון

94

פירושו טמא יצטרך והוא עצמן לשותה ממנה.

כדי שידיח הכסט במקום הנחת פיך ואח' בון לתלמידך כלום' אף' לתלמידך לא תנתן מיט לשותה אהדריך עד שתשփר ממה כדרוניג' כו', איטטניס היה ולא היה יכול לשותה אהדריך ומיט בצמא. דשפיך קמי' רבייה ששפוך מיט אחר שתיתנו בפנוי, לית' ביה מיט אפקוריota דלא אמר' נוהג בו מנוג' בזין ששפוך מיט בפנוי. בר מקרה ודייטס שאם אתה אוכל מיט ובאו על לך ריך אונטן לפני רבר וליית' ביה מיט אפקוריota וכפטילה של אבר זומו ששורפין גוטו של אודם. איש הדר הבית כרי' משנה זו במשנה ראשונה של מס' מדרות. איש הדר הבית גודול שבדור הבית שהיה ממונה על כל המשמרות.⁹⁵ אותו משמר שאינו אומר לו בן איש הדר הבית שלום עלייך.⁹⁶

[כח ע"א] נזהה⁹⁷ ניכר כו' והם אמר' וזה מה זה קול בעורה ודאי וזה הקול של בן לוי שkolah⁹⁸ שהומנו לוכה אותו לפני שיישן על משמרו שלא עמד משינתו בוריות. שאפי' על האונט שינה דאין לך אונט גודול מטה אפי' על (זה) בר הוי עושין דין שהיה נקלחה ובגדיו נשופין ק' שלא על אונט היו עושין דין והו נפטרין بلا עון.⁹⁹ אהוב את התוכחו' שוויכיה תבאו ברכה טוביה כלום' על ידיהם ברכת טובה באה' לעולום' וב'.¹⁰⁰ ויש אומ' אי' זו היא דרך ישירה יתיק באמונה יתירה. לפלגו למוחצינו.¹⁰¹ אהורי כלום' אודרי, יהא במחיצתו. אמרת מיש רוצחה להרום משכים וטובל אלמא פיס'¹⁰² תורמין. קודם תקנה بلا פיס', אחר תקנה בפיס', בסדר יומא¹⁰³ לפ' שרואו שבאו לדי' סבנה התקינו שלא יהו תורמין אלא בפיס'. ה' ג' מי שרותה לבוא לפיס'.¹⁰⁴

[כח ע"ב] מנין שאין עושין אקסדראות של עז בעורה תיל לא תעט וגור הוי משמע לא תעט לך אשרה בכל מקום ואצל מטבח אליך¹⁰⁵ לא תעט כל עז, דהאי דכתבי' עז אומחה

לפנינו בכל עז' הנושא: כדרוניג'.	91
הלשון קרויה לשנון' ה'שיטה'.	92
המשפט ראה בפריחה של מידות פ"א כ' המצוות בסוגיה, לנוטרי משנה זו, ראה א' ז' קאומפן, מסכת מדרות – שניינו נוטש לפרקם א', ב, ירושלים תשנ'ז, עמ' 14–15. רוב רוכם של עז' הנושא גורסים: 'צכל' מטע מריאנו עומר וומר לו איש הדר הבית שלום עליך ניכר שהוא ישן.'	93
כדראה צ'יל': והיה.	94
ועל היליה יש כמה נקודות, כדראה כרי' לסמן שיש להחליך את סדר התאותיות: שלוקה. אם אין כאן שיבוש, אפשר שנשתתמה כאן גירסה השונה מזו שלפנינו (ולא מצאתי לה בחרב): 'ק'ול' – נשרפים בגדיין, וכן לולן: 'שוחה נקלה' ובגדיו ונשרפין.	95
פירוש החדש, ולפוי עיקר התפעלוו של ר' יוחנן לא היה על עצם עשיית הדין, אלא על כך שנעשה מידי, שחי' גוטרין בלבד עז'.	96
כדראה צ'יל': וכו'.	97
כדראה צ'יל': ל' מהויצער' כבהתשנ', וכן גם כמייחס לואב' ד'. בפי' רגמ'ה: להלכו... לולוקו ולמבחן'ו.	98
ובפירוש הרא' ש' איחודה את שני הפרושים: 'פלגו...' לולוקו ולמבחן'ו.	99
כדראה צ'יל': ל'או בפיס'.	100
יום פ' ב' מ"א (כב ע"א). בדפוסים ובכ' פירנזה, וטיקן, פיס' ואוקספורד, המשנה מסכת יומא מצוטטה בסוגיניתנו. אבל בכ' מינכן המשנה אינה מצוטטה. אף' בפנ' רגמ'ה, החמימות לאב' ד' ופירושנו ממשמע שלא היהת, לכן גזרנו לסתמה ולבראה הוא 'אחר תקנה'.	101
ברוב הנוסחים: 'מי' שהיה רוזטה לבוא ולפיס' ו'וככ' פירנזה: ...לפיס' ו'ויתכן שלחה כיוון בה' ג'.	102

[כט ע"א] החלו מעליין¹¹¹ בגזירין כדי לסדר את המערכה, וכי כל העצים כשרין למערכה דקתי נחלו מעליין בגזירין סתם ולא קא מפ' מאי זה מין העצים הוי הגזירים.¹¹² הון כלומ' הכל כשרין חוץ משל זית ושל גפן וטעמי' אסירי מפ' בגמר. אבל באלו רגילין לסדר. במורכבות בענפים של תנאה ואגוז ושל שמן עץ שמו קומין,¹¹³ ובגמ' מוקים לה בתנה שעשיין ביום. א"ר ירמיה מתני' להחט חמיין לרבוכה קאמ' כלומ' לאו חביתין ממש קאמ' שתהא קרבה תחלה אלא המים תמיין צרכיות לחתיבתן הוי עובודה ראשונה שהו אצל נפש¹⁰⁶ דהינו ודאי בצפרא, השטה ודאי מסתבר דחתיבתן הוי עובודה ראשונה שהיא שעשיין ביום. לאו ירמיה מתני' להחט חמיין לרבוכה קאמ' כלומ' לאו חביתין ממש קאמ' שתהא קרבה תחלה אלא המים תמיין צרכיות לחתיבתן הוי עובודה ראשונה אותה חביתין. רבוכה היינו חביתין של כהן גדול שמקריבין בכל יום כבדת¹⁰⁷ על מחתבת בשמנן לחביתין. רבוכה היינו חביתין של כהן גדול שמקריבין בכל יום כבדת¹⁰⁷ על מחתבת בשמנן תעשה מובכת תכיאנה, והזיו צדיקות לה מים חמיין כדארמי' התם במס' מנהות¹⁰⁸ תלות מי ניזו רבווכה. הדין עלך בשלש מקומות פרק א'

חלו מעליין כי כלומ' הם מתחילין למגרוף האפר במריפות לאחר תרומת הדשן, והוא מעליין אפר על גבי תפוח ומפנין מקום¹⁰⁹ לצורך התמיד. תפוח כעין נפיה היה ג'פ' אברוח מנותה¹¹⁰ אלא מסתמ עצים טיריה שהו מסדרים מהם המועצה. ברדו שם מבני העצים. עצי תנאים יפים לסדר מערכה שנייה שהו מסדרין על מזבח הנחות אצל המערה כדי לעשותות ממנה גחלים ולחותת ממנה לזרוך הקטרות לחתירן על מזבח הזהב שבפניהם, והותה אותה מערכה שנייה כוגד קון מערכות דרוםית והותה משורן תקון מערכות דרוםית ככל' רוח צפון ד' אמות ושם והיה כאומד [ד']¹¹¹سانן גחלים שם שם היה חותה לצורך הקטרות, כאשר פרישתי. ובשבת היה באומד שטונה סאןן גחלים שם שם היה חותה בה להקטיר שני ביובי לבונה של לסת הפנים שהו מקטרין משבצת לשכת ובבמ' מנהות¹²⁴ מפ' רעד'יה ורגליה' כדי לעבוד עבדה בטורה. סונקין מהף' אותו בצדנות לצדדי המובה. ה"ג' ואם אין הצדין מוחוץ למזבח מוחזק¹¹² בו.

[כט ע"א] מלחוציא את הדשן מגירוף האפר במריפות באמצעותו ואעפ' שלא היה מזוחט קרי לה הוצאה משומך דעל עקרית חוץ ממקום קרי לה הוצאה. [כח'ב] ראוחו אחים¹¹³ לאותו שטרם את המזבח שירד מעל המובה ואם¹¹⁴ רדו ובאו וקדשו לאב' ז' ע' ת. וביניהם לה פרש רוא'ש: על נזורי אבנים עשו כבשו של אבנים.

בכתב חז': 'חbatch'. 106 הלשון אינה ברורה כל רכבה. 107 ו' י', י'. קיזרו מנהות ע"א עי"ש. 109 לפב' מילה זו יש את לא ברורה. 110 א"פ' גבדור אפר' אין ברור כל רכבה, ואפשר שישבש הוא, וענינו של המשפט – ע"ג' – במקן של פיעלים עליון כב' אאות כו' / צ'ע'. בכתב חז': 'רבגלא'.

103 החכם גנץ לפ' שלוש פירושים ערבוטיס' חבי' קאמר לא תטע לך אשחה לא תעט לך כל עין אбел מזבח ה' האלהין' חסירה בכל כתה', ונראה שלא עדendra אף בעני המפרש.

104 מן והלשן אפשר לדמייך שהעומדים היו של אבנים ועל גביהם היו עציים, ופירש הכתוב לא תעט כל עץ' בעמוהים דזוקא. וכעין וה פריש 'בשיטה': 'העומדים של אבנים היו דלא אסורה תורה', וכן במיחס לאב' ז' ע' ת. וביניהם לה פרש רוא'ש: על נזורי אבנים עשו כבשו של אבנים.

105 106 הלשון אינה ברורה כל רכבה. 107 ו' י', י'. קידרו מנהות ע"א עי"ש. 109 לפב' מילה זו יש את לא ברורה. 110 א"פ' גבדור אפר' אין ברור כל רכבה, ואפשר שישבש הוא, וענינו של המשפט – ע"ג' – במקן

111 בדור רבינו מפרש 'ברגלא' ומשום גנאי. וכן פריש רגמ'ה, 'שיטה' בפירוש השני והמוהס לאב' ז'. 112 אבל הרבה מפרשים פירשו מלשון 'לעיל'ים', עין בפירוש ופירוש רוא'ש ע' כסו (ומקורות נספחים בערעה 15), המיחסים לאב' ז' (עמ' ע-אי) דחאו לפירוש והבריפות.

113 סדר הפירוש בתחילת פרק זה אינו מתאים לסדר והשנויות של הפרק. תחילת הפירוש ופ' ר' ה' החל' ועד ד' ר' מלוחציא' מתייחסים למפנה ב, ואילו המשכו (מד' ר' ה' הולוי ודר' ר' ג' ואם) מתייחסים למפנה א. וכבר כתוב המיחס לאב' ז' בפירושו לדראש הפרק (עמ' סוף): 'מעליין באפר וכו' – וזה תחולת פרק שני על סדר הגני' אבל לא על סדר המשנה, כי ישא ומפניין וה כי קתני ראוחו אחים שירד'. כל הנראה כוונות דבריו ויא שיפיקת המשנה, או המשנה ששובצתה בתקן רכרי התלמוד משנה אחר מר שינה החוללה בנסיבות של' ביהול מעליין באפר'. בען זה מיצנו בכתבך ד' מינכן שסוגיות התלמוד נפתחת בפסקה: 'החולו מעליין – א' רב גומי...'. מכאן שבפירושינו נבללו פירושים על סוגיות התלמוד עם פירושים על משניות הפרק, ודבר זה הוא שורם לשיבוש פוד' המשניות.

114 צ'ל: והם. 115 כעין לשון ו' ב'שיטה'. 116 לפנינו: מוחזקן.

גומא דודאי לא הוי ממתניין כל כך מלוחציא את הדשן לחוץ עד שעdia שם ג' מאות כור. וגומא לשון חיתוך¹²⁶, כלומר בדין הוא שידה נחתך דבר זה שלא ידו אומדין אותו לפי שהוא דבר שלא היה מעולם. והשקו את התמיד כדי שידה נוח לפשט כדאמרי' בפ' משיליך¹²⁷ משיקון ושותחטי את הביתונות, ליקמן בפ' שלישית דקתי נחכום של זהב והוא משיקון אותו, וגומא הוא דאי אפשר להשקו שלא בכו של זהב. לשון הבא' כלומ' ה'באת דברים שניינו עיקר¹²⁸ ותבקע הארץ לקלם דודא ודאי ארץ אינה בוקעת מפני שום קול. קמ'יל דהוי אין דבנה ג' מכותות דברו חכמים לשון הבא' אבל התם גבי תמיד אין עניות במקומות עשיות וראי' איכא למייר להש��תו בכוס של זהב. מודלית בגין הדלה עלייה את הגפן.¹²⁹

117 צ'ל: מעלי' – מעליין.

118 הלשון בדיבור זה ובבא אחריו רבווכה לוו שבמיחום לאב' ז' ע' עא-עב.

119 השווא פ' רגמ'ה: 'עץ שמן – קמן כלעיל'. וב'שיטה' עמ' קאנ' עץ שמן שקורין קוין'.

120 שם' לב. ה. 121 מבנות פט ע'ב, עי"ש. והשווה יומא כד ע'ב.

122 פ' א"ס' (זר' צט ע'ב). 123 לנפק בין השורות. לפנינו: ה' אסאי.

124 בנילין ועתוק המילימ: 'אוממא לשון חותן'. ופירוש לשון חותן אף ב'שיטה'. 125 ערך גום (2).

126 ביצה פ' ה' ס' (מ' ע'א). ההשואה לנשנה זו אף ב'שיטה'.

127 בגין נכללו המילימ: 'לשון הבא' כלומ' ה'באת וכו'.

128 סוכה פ' א' מ"ד.

קלונוסות בעל' פורקאנש. עליה זהב [כט ע"ב] או גרגיר של זהב או אשכול של זהב. לפנזהה לפנות מליה גרגירין ואשכולות וגוזמא הוא דקחני ג' מאות כהנים. ועל כל נימא ונימא היוצאה וקשורה להה כ"ד חוטין שהיה חוטן כפול כ"ד. ומשמונים ושטים ריבוא היהת העשית. ע"א¹³⁰ (ומשתיחס) ומושגנוים ושטים ריבוא דינרי זב היהת העשית. ג' מאות בהנים מטבליין בה גוזמא. הנז דזית וגפן מ"ט לא הו ברשיין. משומ דיקטום¹³¹ שאוון עצים אפרן מרובה ואין מרבנן אפר על המובח מנבי תורה מהנים שמנגן אותו. ודקטמי בגון עפר ורקטם.¹³² משומ יושב ארץ ישראל לא רצוי לדליך באילנות הטוענין פירות בגון זית וגפן דאגנו לא עבדי ליביש לממרי שלא (לעש) יעשו פירות דאי לא עבדי הא שטא עבדי לשטא אחרתי אכל במורביה תאנה היי רגילין כדוקימנא בסמרק בתאה דלא עבדי פירי. עצים הביטcin לחיות (ע"ז) [אש]¹³³ שנשרפין היטוב והינו (אש) אשר על האש לקרה כדדי¹³⁴ שנחכין כמו כסף ניתק. ה"ג עצים הניטcin¹³⁵ לחיות אש. וכי כל העצים כי ומה שכת' בספרים ומאי ניזו דוקרי כי לא איתפרש.¹³⁶ אכן בין יהו ר' אלעוז דאסר של זית גפן¹³⁷

¹³⁰ קרא: עניין אחר, פתיחה לפירוש תשד. לפי הפירוש הראשון 'שמונים ושטים ריבוא' מתיחס לנראאה למטר החוסם, כפירוש הדעתן של רשי' חולין ג' ע"ג, ד' מה שמונים, ובשם פריש כ' ב'ישת'.

¹³¹ הפירוש השני נמצא בא"ש ובפירוש הראשון שב'ישת'.

¹³² כנראה צ"ל: דקטמי, כמו בהמשן, כשהוד פרדרנסו ומכבר את המלה עצמה. לאננו בדפס ויליה הגדסתה: 'דקטמי' ו'פרישו' (הפריש), והוא"ש מלשון קשים של עץ שבוט הולחת רבה, או מלשון קויטר ועשן. אבל כגידסת פרדרנסו בא בדפס וציזה בכלי חרביך ייד נך לפוחת בימירת רב פפא: 'משומ דקטמי'. ברטשיך אפ' בדפס וביצה: ימי' ניזו דוקרי דלא טסרו ופאל, וכען הו בכ"י אוקטפודר ובגילין כי' פרזי ובפי' רמ"ה וזה שם, העדה 11). אבל בכ' פרנצז, וטיקן, מינכן ובילקוט שמעוני ח"א ס' תמר אף כאן: 'דלא קטמי' ו'ט' משפט זה אפשׂ שעוז גילין מאוחר, ראה דברי המיחושים לדראג"ד, להלן העירה 136). וכן בפירוש רגמן, ר' טמיעי, שיטה, 'שיטה, המיחושים לדראג"ד' ו'אי דגריס' שברבבי וורי"ש.

¹³³ לבטו': 'עפר וקסם' השווה בדאשטי רבא, ג', ה, המחרות תיאודורי-אלבן, עמ' 1105: 'עפר וקסמוויות'.

¹³⁴ המילה 'עץ' הכתובה בפנס נמקה, ותוקנה בגילין.

¹³⁵ קר בכתב היד, ואיל' צ"ל: כדוריש. לויירוד וה השווה שיטה', עט' קצ'ן: 'שנשרפין היטוב, וכא דריש מן אשר על האש שווה מיתוח. הניטcin כמו כתהוק סוף' (ית' כב, ככ).

¹³⁶ ככל הראה הדומהה בדרכ' דיסקין זה הוא ניגוד האידאות: 'ניטcin לדחות אש'. הגירושה 'עיטני' היא גירסת כמה מעדי הנוסח (ודפס, פרין, מינכן), אלא שלפעמים הבחנה בין האותיות כ/ג/ קשיש. הקשי' בהבחנה בין האותיות גוט לא בהירות בדברי המפרשים: רגמן' גוט' גוט' גוט'וכין', אבל מפירושו שלאלתר כשםשין נשיין אש' אפשר שארט' גוט'ונין' הריא"ש (עמ' קעג, וכך גם בצעיטו בשיטה קקוביצית) וודס: 'עדים הניגודים לדחות אש', אבל פירושו הוא: 'סנטוריין לישך' לישוח גחלים, כמו חותון סוף' ר' טמיע גורס: 'ניטcin' (ו'ניטcin') וראה להלן פירושו לדף ע"ב ד"ה עצים הניטcin והערה 16). המיותם לואב"ד (עמ' עז, וכן בכ"י ג' גוט' גוט'ינן', אך בדפוסים הקדומים: 'ניטcin'). 'ניטcin' אף בספרוא, מהחרות פינקלשטיין, ניו יורק טשטיין', ב, עמ' 46; רואה ח"ג, שם, ג, עמ' 101;

¹³⁷ פירושו שם, ד, עמ' 45. על מילם אלה כתוב המיותם לדראג"ד, עמ' עז: 'הוא מן הבידורא ונראה שהוא פ' ה' הפרשנים שכטבו בגיילין פטרים והמעתקים העתיקין וכתו על סדר לשון הגטרא, ורק ראו להוות בספרים מיתובי על העזים'. ומ"ט מילם אלה מזויות בכל ערי הגותם ומוצחות ברברי כל המפרשים, אלא שבפירוש רגמן' ג' העתקים ולא פודש. צ'ל': וגפן.

הוא מוסיף לאסור אף של מיש¹³⁸ ואלון ודקל וחרוב ושקמה. בשלמא למד' משום דקטמי בהא פלגי דר' אלעוז סבר דמייש ואלון וחרוב ושקמה אע"ג דלא קטמי מגוא' שכן דרכן של אלו שאי עושין אפר מרווח מותוכן כיון דקטמי מבראי שקליפתן חיצונה עושה אפר מרובה, הילך לא מיטיגין, ות"ק סבר כיון דלא קטמי מגוא' וכו' [עיצים]¹³⁹ דקטמי. לית ביה משום יושב ארץ ישראל ואמאי קא שר' ת"ק בדקל דקטמי מותג' דכל העצים כשרין ודקל בכל חוץ מזית וגפן. וכא מהדר ולטעמיך תנאה גמי לית בה משום יושב ארץ ישראל ואמאי שריא לדרכי הכל אלא מאי' איט לך לימייר כר' דקל גמי כר' ולא קשיא, ולר' אלעוז מיהא אסר לכולהו מיש וחרוב ואלון ושקמה ודקל טעמא הוו משום דקטמי. דאמ' רחבה כר' עד תלה בורכי מיניהם לא מחזקא להו גמלא לא פירשו המורים כי אומרים כי אין הלשון מירוש בספרים.¹⁴⁰

[ל' ע"א] מ"ט עושין כדי שתהא הרוחה מנשבת במערכה דרכ' החותם ומדלקת את האור. אליטתא עצים דקינן¹⁴¹ שבין גזירין שבעור בון האש בעגל.¹⁴² ה"ג היה ייחודה בין הגירין שהו מוציאין את האליתא משם¹⁴³ ולא מפני שתהא הרוחה מנשבת. אמר' לך מיקומות מקומות עבבי כלומ' רוח הי' עושין בכל המועבה בין הגירין שהו מוציאין את האליתא משם. האמורת¹⁴⁴ באמצע המערה, במורה המערה הי' עושין חותם גדולה כדי שתהא הרוחה מנשבת בו.

הדרן עלך מעלון החלן.
סליק פרק בית בית.

בואר והפיגו. בורקי דהאר. מתייא בן שמואל הממונה על הפיסות אמר' להה העומד על הנג' אם האיר על פני כל המורה עד שהוא בחברון. והוא עומד¹⁴⁵ על הגג אמר' הין. לשבת הטלאים היהת במקצע צפונית מערבית והכ' מפ' בפ' ק' דמס' יומא¹⁴⁶ דתנה תמיד קא חשב דרך שמאל דהכי קא חשב אחת לשכת הטלאים במערבית דרוםית והאי דקטני צפונית מערבית משום דמאן דאטוי מדרוד מיתחויא ליה בצעון ולעלום כלפי דרום קימא. ואחת לשכת החותמות בצפונית מערבית ואחת לשכת בית המוקד בצפונית מורהית ואחת לשכת העוז להר הפלג הפתוח במערב הפלג הפתוח במערב. בית חותמות¹⁴⁷ שהויה בה חותמות ותנן במת' שקלים¹⁴⁸

¹³⁸ ביגלון נכתב: 'דמשיש אילן שמו מיש' וכען וה בישטה. אבל בפ' רגמן' ר' שמעיה: 'מיש' לא איתפרש לנו אי זה מון הוא.'

¹³⁹ גוטס' בין השורוות.

¹⁴⁰ על הלק מושפטים אלה יש און חילופים ריבים: 'הילכ'א או 'הבלא' או 'גמל'א' או 'גיטמא' ועוד. ולוקם הוא פרש. במשפטים אלה יש און חילופים ריבים: 'הילכ'א או 'הבלא' או 'גמל'א' ועוד. כן פריש רגמן' ר' שמעיה גוטס' בין הגירין (או: הגירין) שהויה (או: שייר) מוציאין את האליתא משם.

¹⁴¹ בעגל – קר בכח' (ואלו' מובנו בכארותית: בעגל, בעגל – במחירות).

¹⁴² לטבינו: 'ז'יח'ה ז'יח'ה (דופ'ר'ה: בהן) בין הגירין (או: הגירין) שהויה (או: שייר) מוציאין את האליתא משם. עניין שער האותיות: 'מ' ו'ו' יי' שבכילה זו אין ברורות. ונראה שיש תלוקן: 'קארמת' או 'זראמרת'. עניין של משפט זה הוא שבכל המערה היו עושים רוחותם בין העצים כדי להזית את האליתא, ואילו בחותם המערה, בmoroth, היו עושים רוחות נוטף כדי שתהא הרוחה מנשבת.

¹⁴³ נראה ש'ל': העומד.

¹⁴⁴ פ'ה, מא' זומ'ר. לפנינו: אהיה על הנכסים. לחילופין בעניין והראה א' פינ'צ'בר, משנה מסכת שקלים,

מורחית ושל בין העברים בקרן מערבית צפונית. דאמ' קרא לים נגד השימוש כלומר נגד אותו מקום שמה יוצאה סמוך לאתו מקום היה שוחט את התמיד הילך בשחר השמה יוצאה ממנה זו שוחטין אותו על קרן מערבית צפונית דהינו סמוך להמה, והאי נגד משמעו בסמוך. ולילשנא בתרא דאמ' תמיד של שחר היה נשחט על קרן מערבית צפונית ושל בין העברים על קרן מורה צפונית פרשין הכ' שנים לים נגד הזים דמשמעו נגד זרחת השימוש מושב ובשורת חמה יוצאה ממורה וורחת במערב והילך תמיד של שחר היה נשחט על קרן מערבית צפונית גדור מורה ובין העברים מהה קיימת במערב ווורחת כלפי מורה מערבית צפונית גדור ורחת השימוש עד יציאת השמש והאי נגד והילך תמיד של בין העברים נשחט על קרן צפונית מורה עד טבעת משמעו גדור מושב ולא בסמוך, שניהם מפני המורה. ומיבעיא לנ' אמא תמיד נשחט על טבעת שנייה ושאר כל הובחים באיזה שירצון.¹⁷⁰ תגיא נמי הכ' כו' של בין העברים היה נשחט על קרן פוניות מורה על טבעת שנייה. עשרה דברם שאל אלסנדריס מקדון את זקנ' הנגב, חכמים שבדרום.

[לב ע"א ה"ג] אמרו לומן השמים ועד הארץ רוחק. תהה למורה הכל מסתכלין אותו שעומדי' במורה יכולין להסתכל בה וכן כשהיא למסר אתון העומדין בעמרב יכולין להסתכל בה אבל כשהיא באמצע הרקיע כלומר בחצי היום כשהיא עומדת באמצע הרקיע אין יכולין להסתכל בה בשם שככלין להסתכל בה כשהיא במורה או בעמרב מושם דמן שמים ועד לאין רוחק טפי. ומה שכתבו בספרים אמרו לו למורה לו מערב טעות גמור הוא.¹⁷¹ זה וזה שין¹⁷² למורה כמו מן הארץ עד לרקיע שנאי כי בגובה שמים על הארץ רוחק וגוי. ניכתב תורייחו כן תגבר חסוך עליינו וכן תרחק ממנו כל פשעינו רוחק מורה ממערב וגוי. האין יכולין להסתכל בה כהיא במורה או בעמרב טעות גמור הוא הארץ בן תרחק ממנו את פשעינו ואילו והוא שווין אחת. אלא הויל וכדי נינחו מ"ט כי הויא תהה באמצע הרקיע אין הכל יכולין להסתכל בה כי היכי דמסתכל ביה כי קאי במורה או בעמרב מושם וכי קאי חמה באמצע הרקיע קאי להדייל ולא (קשייא) [כטפ]¹⁷³ לה מידי ונפש נהוריה כלום' בבר ובערב כשזהו עומדת למורה או לעמרב איכא הרים גבויים ובטים עד וריהו של שמש ומכבב את האורה שאינה מאירה כל כך ומוץ להסתכל בה אבל כי קאי באמצע הרקיע אין בנגודה לא הרים ולא בתים שייעכבו האורה ונפש נהוריה ולהבי אין אדם יכול להסתכל בה ולא משום הרקה הוא ולעלום כי הדרי נינחו. ועוד שלא מתרם,¹⁷⁴ דהוא י' דברם שאל להם. מלה דאי לית (פתח) פטור דבר זה אין לו פתרון שאין אדם יודע לפטור אותו. דילמא אתו לשוויל כו' ואין אדם רשאי לשאול מה למעלה ומה למטה

וכך כתוב רשי' ביום סב פ"ב ד"ה על טבעת שנייה: 'ופעם רדעבא שעיה לא ידענא, ואני שמעתי...'.¹⁷⁰
ולעין במכוא, העדה 24.

כגיטות השעת' מצינו בכל עדי הגוטה (דפוסים, כת"י), קטע גניה של בבל, הגותת התלמוד). החוזש שבפרישנו הוא בפרק שיכלון להסתכל בה/ איןנו מוחת הסיגורו ו'האורה מוקט לעיני' כמו שפירושו המפרשים (רגם"ה, המיחס לאילב"ג, הרוא"ש, שיטה'), אלא שאפסדר לראותה, שאין היא רוחקה כל כך, וכלך הרף גירסת כל הספרים.¹⁷¹

כך גם בכ"ז מכין. בשאר עדי גנותה: 'זה וזה כאחד שווי', או: 'שווין כאחד', וכן להלן בפירוש.¹⁷²

הילח: 'קשייא' נמחקה ווינקנה בגיליון.¹⁷³

יתכן שהמלחים 'עוד שאלם' היו חלק מגירסת הגמara של פירושנו, ולא מצאתי לכך חבר.¹⁷⁴

מה לפנים מה¹⁷⁵ לאחר. אי דין אי זה. הרואה את הנולד כשמתויל המעשה מחשב מה יארע לסופו ואם מחשב תקנתו לזרחיל באנו המעשה. ימית עצמו על דברי תורה שתורה מארכת ימי ושותויו. יהיה עצמו יפנק עצמו במני תעוגנים ולא יעסוק בתורה כל כר', לפ' ימות שלא עסק בתורה. ישנא מלכו ושולטניה שיירתקן מן הכבוד ויה אענוו ושלפ' רוח ומוקבל על הבריות. ואית דמפרש ישנא מלכות ושולטניה דהא שונא מלכות שלא יהא החצרן. דידי' עדיפא מדיכו דאגא אמיןאי ר' ירחם מלכות ושולטניה ויעבד טיבו עם בני אינשא דאותה טובעה שעווה עם בני אנסים בשעת גודלותו לא תאה בה שום חנות אלא לשם שמים הוא עשה ודאי הוא מקובל על הבריות.¹⁷⁶ ירחם מלכות שיהא שני למלכות.¹⁷⁷ ימא אי' למדיר אם ביום יפה לדoor או ביבשה. לא מיתיבא דעתיהו לפ' שמתירא לטבעו ביום עד דסלקי ליבשתה. מה דין אתרಥון לקיבלי למה אתם מטורין נגנוןו שאין אתם רצין להתחנן בנו ואין אתם אוכלים ושותים עמנו (אי אמר) והרי אתם רואין שיש לנו גודלה ומושלה.¹⁷⁸ אמרו לו שטנא נצח כלומר אותה גודלה ואותו גבחון שיש לכם מהמת שטן הוא, מיד בעם עלייהם המליך ורצה להרוג מנפי שאמרו לו שטנא נצח. אמר' להון אונא קטילגנו לכון בגיןות מלכין כלום' שיצא דין מלבות מלפניו וידרכו כולם. ואמרו לו שולטן בידי מלכו ולא יאי' למלך כרב כלומר השלטנות ביריך הוא ואעפ' כ' לא נהא לדבר למלך דבר כוב', שבתחילה שוחחיל להם לשאול אמרו לו מתייראן אונו מלחשיב על שאלותיך שלא תכועס עלינו והבטיחן ונזר להם שכלה מה שיאמרו לו לא יעשה להם שום נזק. לבושים דארגונן בגדי ארגון. מגיכא דתבבא רביך והב.¹⁷⁹ אמר' להו אלא מא' ייעבד דודאי לא סג'יל אונילנא. חמורי לובי מין חמורים לבנים, אית' דפירים חמורים גדולים.¹⁸⁰ דמפרש בדרכה!¹⁸¹ שהוליכין בתשר' לבאר. איתי קטריף¹⁸² בעל' לומיישיש¹⁸³ דמתני של חבלים וקשור בהאי גיסא וקשור ראש החבל בצד זה בהכנטוך הרי חשן ווולך עמק' שאר החבל שיאה גטוי על פנ' דורך דכי מטו להותם¹⁸⁴ אם מטו החמורים שותוליך עמק' תוכל לחזור בעגין ספק: ומזה.¹⁷⁵

ירחם מלכות' משום שאין בו חנות. אבל רגמ"ה, עט' רכ, והראב"ד, עט' קפט, פירושו לפ' שכל ומן שאין לו שורה אין ביריך להרע ולהטיב ואינו ניכר אם טוב ואם רע'. ובשיטה, עט' קצט, הרכיב את שני הפרושים.¹⁷⁶

זה פירוש נסוף ומוחודש. ואולי יש און זו לפירוש של ישנא מלכות' – משנהה למלכות?¹⁷⁷
הlesson כמעש וזה לו שברא"ש, עט' קפ"ר והשווה' שיטה', עט' קצט.¹⁷⁸

כך פיש' גם ב'שיטה', והוא על פ' ב' מא, בכ, והרגום ואוקלוט.¹⁷⁹

כך פיש' 'המפרש', ואואר המפרשים פירשווין על שם מקומם, 'המורים שבאים ממדינת לוב'¹⁸⁰
ונחס זה, אם אינו טוות, יש בו עירוב של שתי מסורות. מחד גטא, הוא קשור לרירש רגמ"ה, שארס:¹⁸¹
'דפרשי' בהבריה' ופירושו 'שוליכין כשאדם מדבר להן'. ואידך גיטא הוא מותבסט על הגירסה 'הבריה'
ופירושה: חזון. גירסה זו מזכירה בפירוש רבנו שמיעיה, דף בע' א", דה' ורטוי, ובפירוש המיחס
לאילב"ג, עט' קיט. למשמעות זו ראה י"ג אפסטין, תחקרים בספרות התלמוד ובלשונות שמיות, א'
ירושלם תשמד"ד, עט' 138–139.¹⁸²

לפנינו: 'אייתי קברוי', וכך ברוב כתבי היד. אבל בכ' מינכן: 'אייתי קיטרי'.¹⁸³
לעון זה גם ב'שיטה'.¹⁸⁴

לפנינו: 'בהא גיסא דכי אתיות נקשת בגיןיו ואתיות לאתור' (המילים: באורחות, לאתור –
שנין רק בדפוס הראשון, ואינן בכלל כתבי היד). תנ' דעתק לגירסה 'מטוי' ולפירושה 'מטוי'.

זה שנקתת בגינויו וקיבוריו, ואתית כלומר כשתהזרך דרך החקלאות.¹⁸⁵ אמרי נשי קטולומי שהורגו נשים אין חשיבות לו כלל. מלכא דקטלהות נשית ובושת גודול הוא זה.

[לב ע"ב] חוות שטיה הייתה שוטה ויליפית עצה מן בשיא למודתי דעתן הנשים דאמרי אי קטלהןמן מאי רבתה דא דאמרי נשית קטול ואוי קטילנא לך הו רבותה ולידיך הו נגאי דאמרי מלכא דקטלהות נשית. גולדני מליחי מן דגים מלוחים. בהרי דמתחורי לוזו כשהיו מדחין אונם בנים נפל בהו רוח ונכנס בהם רות. טרא באפיה וריך על פניו ורוחם בהם פניו כדי שיטה בריא יותר. אידלי כולי בהרא¹⁸⁶ כלומ' הילך על שפת אונת נהר עד דטמא לפתחה דגן עזון שהבון וידע זאגן עזון היה אווי ולובוי הילך עד דטמא לאן עזון. צדיקים יבואו וזה השער בלבד לצדיקים מוכן. הבו לי מידי כדי שיה סימן בידי שהו יורי גן עזון.¹⁸⁷

הבו לה גולגלתא חרא והוא היה סבור דאנן עוגלה היהת, כי מטה לביתה שקל כל בסוף והוב שלו בנגד אותו אבן ולא הכריעו. אמרו לו אינו אבן אלא גולגל של עין בשור ודם הווא שלא ישבע מראות דוגמא למה שעשית שלא שבעת עיניך מראות עד שהלכת לזרי חישך.¹⁸⁸

שקל קליל עפרה קח מעת עפר וכשהוא מיר ישבעך עיני אוןני און שבעין לעולם מראות עד שימות ומתקבשה בעפר בדכתיה שאל ואבדון לא תשבענה ושיני האדם לא תשבענה.¹⁸⁹ בסיה ולאalter תקל מיד הקל משקלו. שכינה בגנדו דכתיה קומי רוני וגוי נוכה פנוי ה תלמידים חכמים מרבים שלום כי. סליק פרקה.

[לא ע"א] מירק והפשיט¹⁹⁰ בבית המדיין וכבלשכת המדיין, לרגרה לנרגרת.¹⁹¹ ובית ערחה לחוץ ומקום חתך כלפי עצמו.

פרק ה

[לב ע"ב] ברכו ברכה אחת אהבה הרבה כדמות' ברכות פרק קמא,¹⁹² דאתתי לא נהר ולא מטא זמן יוצר אור. ושם ברכו ואה"כ מברכין ג' ברכות אלו הן אמת ויציב וubarva וכברכת כהנים ולא היו אום' בעבודה והשב העבודה. ובשבת מוסיפין ברכה אחת בחזci הימים כשהמשמורה יוצאה למשמר היוזא שמשמר היוזא אומר למשמר הנכסן מי ששים שמנו בבייה זהה הוא ישכין ביןיכם אהבה ואהוה שלום ורעות וחותם בה ברכה והכי מפרש בפרק דמס' ברכות.¹⁹³

185 השווה לפירוש המיווח לרב"ד.

186 לפזרינו בכל עדי והנוסח רך: 'אידלי כולה'.

187 עין וו ב'שיטה' וברא"ש, עמ' ר.

188 עין וו ב'שיטה' וברא"ש, עמ' קפס.

189 בגילון גוףך כאן: 'קליל הווא לשון עי מעיל'. בנוסחים שלפנינו בא הפסוק 'שאל ואבדון' לאחר המילים 'לאלטר תקללא'; ונראה שבפירושנו מוצעת פרדרה של הסוגיה.

190 כאן, לאודר שציזו 'ליק פריקא', חד לפרש את משניות ראש הפרק (ואף בו יש למזרע למוקמה הלא טפי של אגדת אלכסנדר מוקון, בעגנון הארץ כי בתודתי הגוברת לעיל, בפתחת המכוון).

לחלופים 'מירק והפשיט' או 'מרק' את ההפשת' ראה מודדורות ברורי (לעיל העדרה 11), עמ' 68. במשמעותו של אגדת אלכסנדר מוקון, בעגנון הארץ כי בתודתי הגוברת לעיל, בפתחת המכוון).

לראב"ה, עמ' קו: 'מירק והפשיט'; אבל ברא"ש, עמ' קפג, ובשיטה, עמ' ר: 'מרק את ההפשת'.

191 כך ב'שיטה', עמ' רא.

192 יא ע"ב.

193 יב ע"א. כל פירוש פרך זה מוציאים כמעט באויה לשון ב'שיטה', עמ' רא, אלא שם נוסף רברבים הרבה.

[לג ע"ב] מוטטלת.¹⁹⁴ [...] אונת היהת ממנה על הצלצל כדמפרש במס' שקלים. סליק פרקה ומסכתא ברוחם שמיין. סליק¹⁹⁵ מס' תמיד וסליק לא פרך שביעי¹⁹⁷ בזמנ שכ"ג.

194 פירושה של המילה לא נכתב. חילופים: מוטטלת – מוטטלת, ראה מודדורות ברורי (לעיל העדרה 11). עמ' 78, העדרה 16 (תיקונו של מהדר המיווח לראב"ה, עמ' קבא, העדרה 30, מיותר).

195 לפניו במשנה: 'בן אורה' ו'כך מפורש בשקלים פ"ה מ"א': 'בן אורה על הצלצל'. השווה 'שיטה', עמ' רך: 'באו ועמדו אזלן אורה, שמנונה על הצלצל כדמפרש במס' שקלים'.

196 משפט זה כתוב בעמוד נפרד.

197 לחוקת מסכת תמיד לשעה או שבעה פרקים ראה: י"ג אפשרין, מבוא לנוסח המשנה, ירושלים תש"ת, עמ' 986, 994.

פירוש רבנו שמעיה

[כט ע"ב] הני [ויתר] וגפן [מאי טעמא] לא.² משום [דקטמי] שעשין אפר מרבוח [...] אפר יותר מזאי על גבי[ן] המובח [ואיכא טיראה תירתא] לכינים לוזציא את הדשן].³ משום [ישוב נאץ ישאל] שלא [לחריב] גפנים וחותם שבארץ ישראל' ואיל' [...] אבל באילו [ראגילין] במורביה של תאנגה. עצים הניגנין להויא אש שנשרפים [מאדר]⁴ שאין עושין[ן] אפר יתר מדאי.⁵ ר' [אליעזר] מוסיף אין כשיירין אף בשל מיש כו' דמר' אלעדור דפסול גמי של מיש סבר [...]⁶ [אע"ז דלא קטמי], שנבניהם אין געשין [אפר לאלאר] אלא מבתוכ'ם ביוון דקטמי מן [אבראי פסלין]⁷ ות' קד לא פסיל [לטני מיש כו' ביזן דלא קטמי מגואין]⁸ למאן דאם' [משום] ישוב ארץ ישואל [מ"ט דתני]⁹ דקל מאן דקל [מי] לית בה משום יישוב [ישן ראל]¹⁰. עברו פרי אבל [זיט]¹¹ וגנונג דברי הכל אין כשרין [למערכו] משום דלא שכיחי [ב[מণיהו] דלא בעדי פרי].¹²

[ל ע"א] ושיפי ליה לגרעינה באילבא, בחלב הצב כ' לא איתתרש.¹³ בריקוראי קורא'¹⁴ עברדא ולא פירות, ומצליח כלך דתלת בורכי מיניהו לא מהזק לא גמלא שאין [צר'] כיין שלשה ענפים מננו לעשות מהן גשר דבפותות משלשה יש בו כדי לעשות גשר.¹⁵ מיש לא

1. مكان ועד ד"ה ושיפי ליה, כתוב היד מושפע מאוד, והלקטים ממנו אי אפשר לקרוא כלל. געווויי בפי "גמיה" ובפי "המוהים לראב" כ"ד להשלים את המילים שלא יכולתי לקרוא.

2. אך בדיק ברגמ"ה, עמ' רטו.

3. השלמתי על פי המוחוס לראב"ד, עמ' עז. ברגמ"ה עט' רטו-רטוי, הפירוש הוא מושם 'עשן', וכבר הוא שנסחרו היה: 'משום ודקסטרין', עי' יש הרעה 11, התשובה פירוש אשכוני-אגוני, הערת 131.

4. אך בדיק בראב"ר, ורקובי זה ברגמ"ה.

5. הקיימה מסופקת. במוחוס לראב"ד, עמ' עז: מוחר.

6. כגון זה במוחוס לראב"ד, עמ' עז. כאמור לעיל, הערה 3, רגמ"ה מפרש בופיעו שונגה. 'היגנין להויא אש': הנוסח לפניו בוגרא: 'היגנין להויא אש'. והשווה המקורות שציטינו לעיל בפירוש אשכוני-אגוניים, הערת 135. בכ"ז אוקספורד, שבסתורי מצויר פירושנו, התשובה הוא: 'היגנינים'.

7. קר נסח הסוגיה בכ"ז אוקספורד: 'ץ' אליעזר מוסיף אף בשל מיש'.

8. בכל שורה זו הקריאה מסופקת מאריך, ואוי הילשון ומונומנטום. אחרי המילה 'סבר' ישן שרידי אותיות של שתים או של שלוש מילים (אילו: 'כמה אומי' מני/ען אלוך/אלין?'). במוחוס לראב"ד עט' עז:

9. יוא פירך ואויל בשעלמא למ"ד וכרי דמר' סבר ר' אליעזר דפסול גמי של מיש ואילון סבר אף על גב דלא קטמי מגואין דהינו שמבעניהם אין געשין אפר לאלאר אלא מכחן בראג' מאבראי פסלין ות' קד

10. ולא פסיל ביזן דלא קטמי מגואין וכו', געווויי בו להשלמה.

11. לשון קרוביה להו באשיטה/, עט' קגן.

12. פיסוק משפט זה אינו ברור. האם לא איתתרש' מוסב לחלב הצב' או לצמצם הענן 'בחילבא', הששוה לפירוש אשכוני-אגוניים, דף כט ע"ב ד"ה דאמ' רתקא: 'אל פירוש המורדים כי אומרים כי אין הלשון מישר בספריהם' ומכאן, הויה של 'דצבתא' עם צבי מצוי אף בפירוש רגמ"ה, עט' רטו, וב'שיטה/, עט' קגן. והמיהוס לראב"ד, עט' עז מוגדר פירוש והכותב: 'אל הפטרש שבחלב שרך ונקריא צב' הויא מושחין וזה א"א להויא'.

13. בדבריו והיש בפילות, ולא בדור מהן 'דיבורו המותחל' ומהן הפירוש.

14. לשון זו בדיק הובאה באשיטה/, עט' קגן, בשם 'אי תאר' רגמ"ה, עט' רטו, והמיהוס לראב"ד, עט' עז, פירושו: 'מצליח כלך שלשה ענפים ממון אין אודם יכול מושבן ביחס גנוש'. הפירוש שונה אך הלשון דומה.

נתפרש לנו מאיו מין הוא.¹³ מי[T]בי ריחת היה בה בין הגירין כר' דמשמעו דוחיתיה נמי שהיתה במורחה זוית ותדרוק יפה. מית[ב]י ריחת היה בה בין הגירין כר' דמשמעו דוחיתיה נמי שהיתה במורחה זוית עבדי, כדי שתהו הרוח מנשבת בה וריחת היה בין הגירין שהז'ת' ¹⁴ מנשבת באותו [ל[פי]ך האליתא נעשית, וקשה לרוב חדא. אמי' לך רב חסדא מקומות עבדי כ' ¹⁵ דוחית עבדי, כדי שתהו הרוח מנשבת בה וריחת היה בין הגירין שהז'ת' ¹⁶ את האליתא משם. [כט ע"א] משורך מן הקן¹⁷ מגד מעבר לבלי צפון. באומד חפש סאי' ¹⁸ שמסדרין עצים כל כך למערה שנייה. שיחו עושין ¹⁹ גתלים כדי להכנסם למוכב הזוב להקтир עליון הקטרות. ובשבת [הו] מסדרין גיזירין כשייעור שיחו עושין ח' סאי' גתלים כדי שכשכניכיס אותן למוובח [הפני]מי ה' סאי' לקטרת ישטייר עוד שם גתלים על גבי המוגב והזיכן שם אותן למוובח [הפני]מי ה' סאי' לקטרת ישטייר עוד שם גתלים על גבי המוגב והזיכן שם היז מוגב' ²⁰ מוגב' מוחירין אותן [ל[מערכה]. היז מוגב' מערבות באש מערבה גדולה אותן ל[צ'י] המוגב' מוחירין אותן [ל[מערכה]. היז מוגב' מערבות באש מערבה גדולה ומערבה שנייה. ידו ובואו להם לשכת הגוית ושם ²¹ אמר' להם המוגב' באו כו'. סליק פיראך דמותי²² תניננא

[ל, א] הגרה היינו הקנה והריה והכבד והלב.²³ בורקי האיר המורה. מתיא בן שמואל²⁴ שהיה ממנה על הפיסות היה שואל לשומן²⁴ שא' בורקי האיר כלפי²⁵ מורה עד שהוא בחברון עד שיכול אדם לראות ²⁶ עד עיר²⁶ חברון שטומך לה, והזוכה או' הין ואמרנן בירושלמי דלחכי א' בחברון כדי להוציאר וכות אבות בחברון.²⁷ מקצע צפונית מערבית ואמרנן ביזמא²⁸ אע"ג דתני במקצע דרוםית מושם ולא קיימ' בקרן דרוםית מערבית אלא מושכה הימנו כלפי צפון ומאן [ראתאי] מדרום מתייחס ליה כמוון דקאי²⁹ בזפון. וארבע לשבות היז שם בד' רוחות העורה.³⁰ אחת לשכת כ' וכאחشب להו דורך שמאל, לשכת הטלאים במערבות דרוםית ואוח' לשכת החותמות במערב צפונית ואחת לשכת בית המוקד ביזמא²⁸ אע"ג דתני במקצע דרוםית מושם ולא קיימ' בקרן דרוםית מערבית אלא מושכה

13.ocr כר ברגמ"ה, עט' רטו. ב'שיטה/, שם, פירושו: 'יהודים'. המיהוס לראב"ד לא פידשו. בין כר ובין כר דיבור זה אינו במקומו, וראו היה לו להיות לעיל.

14.ocr בכתוב הדיא: 'כדות'.

15.ocr = כלהו, וכן פותה הדיבור ברגמ"ה, עט' רטו, וב'שיטה' לראב"ד, עט' עז.

16.ocr קרא: שחדריך.

17.ocr מכאן חורר לפיש את המשהה עד סופה. ומהודרות שלנו, ואף בכ"א שבשלוי בתוב הפייס, סוגית הגמרא דעליל (המולים' מ'קומות' מ'קומות' עבדי') החותמת את הפרק.

18.ocr מכאן ועד ד'ה האבירים הפייס בא'שיטה/, עט' קגן, קרוב מאד בלבוטו להה שכאן, וכן במיהוס לדראכ"ה, עט' עג-עד (עד ר'ה היז). לדראכ"ה, שם, ב'שיטה' וב'מיהוס לראב"ד, שם: 'ה' סאי', ונראה שככ"ל כאן.

19.ocr בספק: ושם.

20.ocr צ"ל: רמתגניה - דמתגניה, כמו בסוף הפרק הבא.

21.ocr כר בפי' רגמ"ה, עט' רתו.

22.ocr המלט' 'חותיא בן שמואל' נרשמו בסוף הדף, ושוב בתחילת הדף הבא.

23.ocr עד כאן גם בפי' רגמ"ה.

24.ocr לפניינו הנוסח: 'האר פני כל המורה'./'כלפי' - גם ב'שיטה'.

25.ocr בכתוב הדיא: עד ר'ה.

26.ocr כר ב'מיהוס לראב"ד, עט' פ, וקרוב להו בא'שיטה/, עט' קגן.

27.ocr י"ז ע"א-ע"ב.

28.ocr והשווה 'שיטה' עט' קגן: 'ימאן דatoi ברודם מתחוויא לה במאן רקימא בזפון'.

29.ocr אך ב'שיטה/, עט' קגן.

30.ocr

שני פירושים חדשים על מסכת תמיד: פירוש אשכני אונוני ופירוש ר' שמעיה 139

הינו דאמר'י' במק' עירובין⁴⁷ שהיו בה עשרה נקבים וכל אחד מוציא מני זמר. חליל וצלצל kali Shir ha-yin, והן אחר.⁴⁸ כאשרו ממעין קול שער היכל שנפתח הגיא ומן השיחיטה וחתט. ובאחרונה כיבד את שאר של דשן לתוך⁴⁹ לאימצעיתו של מזבח ונטלו והניזו באגד התני וויצא.⁵⁰ ומצא שני נורו[ת] מזרחות שכלי מזבח⁵¹ וולקים וקסבו בין מורה ומערב היה' נתונה.⁵² ומדשן את השאר אותן שמציא שכבו, שורך מה שנשתיר מן הפתילה וופולת המשם להרין גנותן [שם]⁵³ פתילה חדשה ושמן ומגנן⁵⁴ שדולקים במקומן. ואם מצאן לאותן שני מזרחותים שכבו וודתרים עדין וולקים [מ]דשן לאיל' שnis ומדליקן מן הדולקות. ואחר כך מכבה את השאר הדולקין ומדשנן⁵⁵ ומגניה כל הדישון בתוך הכלו. ומגניה את הכו על מעלה שנייה של מנורה וויצא ולאחר הקורתה חזר לשם כדקANTI לקמן לאלאר ומדשנן ומגניה את המערבי דולק שטמננו היה מליק כל'. סליק פירק' דמתנית' תליתאה [כט, א] אמר⁵⁶ הרבה גוזמא הוא דתני בשלש מאות כור. השקן את התמיד כדי שתהא גוזה להפשיט בכוס של וגב היינו גוזמא ובצורתם בשמים וזה הבאי ותבקע הארץ לקלות גוזמא. תפוח⁵⁷

[ל, ב] לא היו כופתין את הטלה של תמיד ארבע רגליים אחד' כדורך שאנו עושים.⁵⁸ אלא מעמידין אותו יד ורגל. על טבעת שנייה רכ' ד' טבעות היו שם לכ' ד' משרימות והוא עומדיין ביד' שורות שהה בכל שורה ולהבי על טבעת שנייה שם ה' שהותן על טבעת ראשונה **שבקרק'**⁵⁹ ווית יהא מונח **באלכסון'**,⁶⁰ דבשחיתת תמיד לא היו חוששין באיזו טבעת של משמר היו שוחתין.⁶¹ שירי הדם כי עד כאן שמענו באור המשנה.

[לא, ב] משום ביןן קדשים שלא יכפתורו כלל כדורך שעושין בחולין.⁶² משום מהלך

צ'ל עריכין והוא בך' ע' ב' – א' ע' א'. ושם: צכל אחד מוציא עשרה מני זמר.

47 קר בכה", ואולי צ'ל: אחד.

48 בנרא צ'ל: לתוכו.

49 וב'יטה/, עמ' קצ', פירש כיון והלשון קצחה יותר. במיו'ם לר'ב"ד, עמ' צ': מפרשין והמפרשים

50 דברו נהנה כיבד את השאר של דשן בתוכו לאימצעיתו ונפלו והניזו בתוך כל' ויצא.

51 במו'ם לר'ב"ד, עמ' פג, ועליו הוסף את ביאורו.

52 סדר הירוש לרב' ב', שם, פרש כפירוש הערך: לה' של ארוי, וב'יטה/, עמ' קדו שלב את שני

53 במו'ם לר'ב"ד, עמ' קצ'. מורה. וכן ב'יטה/, עמ' קצ'ן.

54 כל הדריכים כלשונו ב'יטה/, וככט'ו: קסבר בין מורה למערכ מוגחים, מחלוקת זאת במנחות בפ' שטי'

55 הלחות' (מנחות צח ע' ב').

56 המילה מושפעת ומוספקת.

57 ספק: אוטו.

58 קר גם ב'יטה/, עמ' קצ'ו, ותיקנו התרדר: מנעלים. ונראה שטעות זו משותפת לשני הירושים

59 ואשגרה זה מליעיל, ומתייחס לר'ב"ד, עמ' פה, כתוב: ישותי מפתחות... כלומר שני מנעלים הוא

60 לאוינו פשפש אחד מבנים ואחד מבחרן אותו שבפנים.

61 צ'ל: כין.

62 בכתוב היר: 'ב'ה לכסו', והשווה המיות לד'ר'ב"ד, עמ' צד: יפדר המשרש דמשות הכי על עכעת שנייה

63 שאמ' היה שוחט על טבעת הראשה שבקין ווית יהא מונח **באלכסון'**. וכען זה פירש ב'יטה/, עמ' קצ'ת.

64 בכתוב היר: 'ב'ה לכסו', שם. במיו'ם לר'ב"ד, עמ' צג-צד, ציפט פירש וזה בשם **פירש המפרש**. והפירש

65 כען וה'יטה/, שם. בימי' ר' ריס. במיו'ם לר'ב"ד, עמ' קוד: דאי כפירוש המפרש משומם בחולין עברי

66 וכי, והוא דוחה פירוש זה.

במורxit צפונית ואח' לשכת לחם הפונים במורxit דרוםית.³¹ תשעים ושלשה כל' בסוף וכלי' ווב לאוצר עבדה.³²

[ל, ב] אע"פ שהוא מבקר ומבערב³³ דקיים לא' שהוא מבקרים אתן ד' ימים קודם³⁴ שהוא מבקרים אתן ד' ימים קודם.³⁵ עמודים³⁶ גנוסים קצרים.³⁷ ורבייעות של אוון קורות של אוון על גביהם מזו לה.³⁸ שלשה סדרים של אונקלילת לכל עמוד ועמו,³⁹ ומפשיטין על השלחן ואחר כך באונקליות. ושני מפתחות היינו גמי מחשבון הכלים ואוון שני מפתחות היו לפתח בו ה' הפספס⁴⁰ שלחא. שני עמודים⁴¹ היו לאוון פשיפש אחד יורד מבית שיח' ואחד פותח כאן⁴² כלום' אחד מבפנים ואחד מכחץ אותו שבפניהם היה ציריך להושיט ורשו עד בית השינוי עם המפתח קודם שירא יכול לפותחן ומגעלו החיצון כיוון שנוטן בו המפתח נפתח לאלאר. בא לו לפסיפס הצפוני שבא לו לתא שבצפון טסוק לה [ד'לת]⁴³ ההיכל **ובו**⁴⁴ פתח קטן. ושני פסיפסן היה לו לשער הגדל כלום' שני פתחים היו לו לתיכל אחד בצפון ואונקל' בדרכם וכל אחד היה לו פסיפס קטן, שבדרכם היה סגור. ועודין לא עשה כלום' באוון מפתחו נטל מפתח אחד ופתח [את] הפסיפס של[תא] הצפוני באוון שני מפתחות שאחד יורד מבית שיח' וכו'. נכנס לתא ומטה נכנס להיכל דרך קטן ווילק בהיכל עד שמגיע לע[ר] הגדל של היכל. העביר את הגמר [ב] פנים ואת הפותחות ופתחו מבפנים. ולא היה שוחט את התמיד עד שהוא שומע קול שער הגדל של היכל שנפתח ממשום שנ' ופתחו ושבטוו אותן⁴⁵ פתח אDEL מועד ואמרין' בזמנם שבית המקדש פתוח ולא בזמנם שהוא גועל.⁴⁶ מגירה

31 ה'יטה/, עמ' קצ', פירוש רומה אך הלשון שונה.

32 קר במו'ם לר'ב"ד, עמ' פג. מד'ה זה ועד ר'ה שלשה הלשון לרובה מאור לו שבשיטה עמ' קצ', אלא שם יש הוספות רבודת.

33 לפניו: שהוא מבקר מבערב' בכתוב ירד פרנצה: שהוא מבקר וממערב מבקרים אותו לאור האבות/ ראה מהירות ברורו (לעיל, פירוש אשכני אונוני, העירה 11), עמ' 58.

34 פסחים צו ע"א וע"ג.

35 קר במו'ם לר'ב"ד, עמ' פג וב'יטה/, עמ' קצ'ן.

36 סדר הירוש מואים לפירוש שבפניהם המשנה. ראה פירוש אשכני אונוני, העירה 150.

37 קר במו'ם לר'ב"ד, עמ' פג, ועליו הוסף את ביאורו.

38 במו'ם לר'ב"ד, שם, פרש כפירוש הערך: לה' של ארוי, וב'יטה/, עמ' קדו שלב את שני הירושים: 'ורבעים ... קורות של אוון... לוחות של אוון...' וראה ליל, נספה למברא, העירה 69.

39 דינור זה והבא אחורי מוציאים באוון לשון ב'יטה/, עמ' קצ'ו. אבל רגמ'ה והראב' פירשו: 'שלשה סדרים... לבל אותן ריביעין.'

40 קר גם להלן, לפניו: פשפש.

41 ואשגרה זה מליעיל, ומתייחס לר'ב"ד, עמ' פה, כתוב: ישותי מפתחות... כלומר שני מנעלים הוא

42 לאוינו פשפש אחד מבנים ואחד מבחרן אותו שבפנים.

43 ב'יטה/, עמ' קצ'ו, ותיקנו התרדר: מנעלים. ונראה שטעות זו משותפת לשני הירושים

44 בכתוב היר: 'ב'ה לכסו', שם. ב'יטה/, עמ' קצ'ו, וכירקי הקשר, וכירק ב'יטה/, עמ' קצ'ו, ושני הירושים קרובים בלשונות כיריך זה.

45 יש כאן שיבוש. ברי' ג, ב: 'ווחתפו פתח האל מועד'. ה'יריך' ו'וחתפו' (צ'ל: אוחנו) הוא אslugra על פ' ר' א, יא; ג, ח, יג ווער.

46 עירונין ב' ע'א.

ושולפן וכשיבו לא כך יתרה בשבייל בני אדם ומהנה אותם ויתקבל על הבריות, לפי שככל
ומן שאין לו שורה אין בידו להרעד ולהטיב ואינו ניכר אם אדם טוב הוא אם לאו. מה דין
אייתיסטען לקידל מפני מה איןכם מודים לנו והלא אתם רואים עצמיכם בשיפולות ואנו
מלכים ושרים ושותפים ושותרים. ואמרו לך⁷⁹ טננא גצה שהשתן גצה ומטעת אותם
ומשפיו להם גודלה ושוב מורידים לגוזם. בגורת מלכים שהשנתוני דבר של ביזון. אמרו
לו שלטון ביזון⁸⁰ מלכו למייקטן מאן דבוי אבל לא⁸¹ למלכא כוב שהוא הבטיח תחילה
שלא ייכעס על כל מה שישבו לו. חמרי לובאי מאותו מקום. ופרש בתריא שותלכין בחושך
כאורה.⁸² ואיתי קיבורו דמיטגא סיטנסן⁸³ של (<חבלם>). וקטר בהאי גטא במקומות האורה
שאמ ימוות החמורים בדור תולל לאחוי בחבלים ותולל לא תטעה בחשך. ואלפית עיצה
מנשיא שאמרו שלא יתכבד בשום עניין אם (<יהם>⁸⁴ עםם). גודלני דגיים.⁸⁵

[לב, ב] בהדי דמוחורי להו כשיינו מדריחין הוגים במים. נפל בהו רוחא שהיו הדגים מתמת
המים. טוא באפיה רחץ בהן פניו. אידלי כוילה שהלך סמוך למעיין לפני לעמלה לראות
מהיבן המעיין יצא. עד דמתא לפתחא דגן עדן. יהבו לה גלגלא חדא גלגל של עין והוא
הייה סבור שמרגניות היה ולא היה ונקל (*שעריה*) אותו גלגל שקל יותר מכל וזה שבעולם.
בערבית והינו בוגד וריהת הים ובցו לישוט שנים ביום.⁸⁶

[לב, א] תרע שחרי חמה במורח הכל מסתכלין בהי יש כת לעין להסתכל בה מפני שהיא
חווקים מבני אדם ואני הוזדר מזיך (לאדם) לעין. באמצעותו הרקע אין הכל מסתכלין בה[ה]
שאיין כת בעין לראותה לפני שקרובה היא ומוקט כה הזרוריות. ואז גביש מתחברת למה
לי למכתב תורי שיouri ליכטוב תרווייה כההוא דנפייש. אם כן דושון מאי טעם' חמה באמצעותו
הרקייע אין הכל מסתכלין בה לא מפני שקרוב אלא משומך רק לחדיא ביגלי ולא כס[ה]
מידי אבל מזרח ומערב מתחס בגבון של הרם וגבעות ויש כת בעין ל[ר]אוותה. מילא דא[ק]
לית לה פתר דבר זה אין לו פתר. יmitt עצמו על דברי תורה. יהיה עצמו על דברי תורה
ולכשיגבה⁸⁷ לבו עליו מבקש שרזה ומתקצרין ימיו ע"א ייחה עצמו בהגנות ולא יעסוק
בתורה.⁸⁸ יرحمם⁸⁹ מלכו ושולפן יתרחק מן השרה. ידי עדפא ואמרינה לבו ירחם מלכו

סליק מסכת תמיד מפרשת ה' ר' שמעיה בפני רבנו

כך בכח". אויל צ"ל:	ל"ה.
כך בכח". צ"ל:	ב"ד.
כך בכח". צ"ל:	יא"א.
דרא המקורות שצינו בפירוש אשכנזי-אונוני, הערה 181.	79
כבראה צ"ל:	ס"ט.
כתב הדר: 'הלבוט'.	80
כתב הדר: 'יחלט'.	81
לאחר מילה זו כתוב: 'ההויא כו', למילוי השורה.	82
יר' בנו, יט. הדרשה על פי חנינה יג ע"ב.	83
יש' ס. ב.	84
ספק: און. ואפשר שצ"ל: 'און'.	85
ספק:	86

בחוקין המינין שכשהconomics חונקין בהמה לתוךוב⁹⁰ ע"ז שליהם כופתין אותו قول. דכפתיה
סוליה בשיראי במעילי או בהזאה דדרכה, למאן דאם' משום ביזון קדשים לייכא למאן
דאם' משום חוקי המינין אייכא.⁹¹ גותנים לחם הפנים בכניסתן עד שישדר כל אחד ואחד על
השלון שבפניהם כדרנן עם הסנייפין שלו והבוכין.⁹² על של ותב כהשיוי מוציאין אותו
לשנה⁹³ אחרית להלן בין הכהנים ומונחים אותו שם עד שיתחלק. מפני שהוא מורתיה ויביא
את הקרבנים לידי סידרין.⁹⁴ על קרן צפונית ומערבי' שכן דנו לשחת בצדpn.⁹⁵ על טבעת
שנויות הינו משוך מעט כלפ'י⁹⁶ מערב משום דבעינן כנגדו היום כגד' בג' שנים ליום נגיד
ליום. אמר לך [ר'] דאם כתוב במשנה] של שחר היה נשחט על קרן מורתיה צפונית ושל
בין הערבי' היה נשחט על [קרן] צפוני' ומערבי' מפרשין הCY נגיד היום ושל שחר [נשחט]
כלפי מורתה במקומם שהחמה עומדת בשחרי' ושל ביני' הערבים נשחט כלפי מערב כנגד מקום
עמידת החמה בערבית. ואם כת' במשנה של שחר נשחט במערבית צפוני' ושל ביני' הערבים
בשחט [ב] מזרחי' צפוני' מפרשין הCY נגיד היום ושל שחר נשחט כלפי מערב מקום שקיים
החמה וורה בשחרית ושל בין הערבים כלפי מורה ששם נראה תחת תמורה של חומה⁹⁷
בערבית והינו בוגד וריהת הים ובցו לישוט שנים ביום.⁹⁸

[לב, א] תרע שחרי חמה במורח הכל מסתכלין בהי יש כת לעין להסתכל בה מפני שהיא
חווקים מבני אדם ואני הוזדר מזיך (לאדם) לעין. באמצעותו הרקע אין הכל מסתכלין בה[ה]
שאיין כת בעין לראותה לפני שקרובה היא ומוקט כה הזרוריות. ואז גביש מתחברת למה
לי למכתב תורי שיouri ליכטוב תרווייה כההוא דנפייש. אם כן דושון מאי טעם' חמה באמצעותו
הרקייע אין הכל מסתכלין בה לא מפני שקרוב אלא משומך רק לחדיא ביגלי ולא כס[ה]
מידי אבל מזרח ומערב מתחס בגבון של הרם וגבעות ויש כת בעין ל[ר]אוותה. מילא דא[ק]
לית לה פתר דבר זה אין לו פתר. יmitt עצמו על דברי תורה. יהיה עצמו על דברי תורה
ולכשיגבה⁹⁹ לבו עליו מבקש שרזה ומתקצרין ימיו ע"א ייחה עצמו בהגנות ולא יעסוק
בתורה.¹⁰⁰ יرحمם¹⁰¹ מלכו ושולפן יתרחק מן השרה. ידי עדפא ואמרינה לבו ירחם מלכו

כך ברגמ"ה, שם.

בר במיחס לראב"ד עט' קיד. והמהדר טעה בחלוקת היריבות.

בר בכה". אפשר שצ"ל: לשבת אחרית. במיחס לראב"ד: 'לשלכת הגות'.

בר במיחס לראב"ד, שם.

בר ברגמ"ה, עט' ריט.

אולי יש לקרוא: 'כלפנ'.

קרא: בגמרא. פירוש זה מגורל לפירושו של רש"י יומא סב ע"ב, ז"ה על טבעת שנייה: לא בטבעת
שางיל הרכבה שלא תחפוץ. ראה מבואו.

כראה צויר להוות: חפה (לשון עט' ז' בימא ח' ע"ב).

כל דבריו זו קרוב מאו ל'שיטה', עט' קצת.

מכאן וודר לסת' והירוש, מבעט זהה למיחס לראב"ר; לרוב הוא דומה גם לרוגם"ה. ציינתי רק עניינים
שבחם יש חגייה מכך.

כח"י מטושט, והשלמתי לפני העניין.

ספק: דלכשגביה.

שי הפירושים מצוירים במיחס לראב"ר. הפירוש הראשון מופיע ברגמ"ה.

כך בכח", ונראה שהוא אשגעה מן ההמשך, ז"ל: ישנא.